

"Fritt Folk" Nr. 137.
16 juni 1941.

Det er hyggelig å være nordmann

når man leser svenske aviser og ser at norske firmaer har begynt å anvende engelsk istedenfor norsk i sin korrespondanse med svenske forbindelser. Man føler sig faktisk næsten like stolt som når man hører professor Worm-Müller i London radio fortelle «at med undtagelse av Nasjonal Samling er alle andre organisasjoner og partier nu likesom før engelsk-tro.»

Vi som i all beskjedenhet kjempor for Norges sak, for Norges frihet og selvstendighet, har sandelig meget å lære av disse berømmelige kraftpatrioter.

Friis Felle on: 89.

18 april 1941.

Ubegrenset tillit.

London radio forteller at emigrant-professor Jacob Worm Müller har holdt en tale om stortingsmøtet på Elverum 9. april. I denne gjengir han hvad ånds- og stammefrende Carl Joachim Hambro-Levi sa i «sin avslutningstale». Vi gjengir en smakebit av «avslutningstalen»:

«De beslutninger de norske statsmakter tok den 9. april danner grunnlaget for gjenreisningen. De fører også direkte inn på den gamle kongevei til Norges trivsel. Hvilke feilgrep man enn kan mene at Stortinget har begått, blev det i farens stund nasjonens nøddanker.»

I en konkurranse om den blodigste ironi over Hambro og hans «nøddanker i farens stund» vilde dette vinne førstepremien, derom er det ikke tvil. Men både Jacob og Joachim har den tillit til det norske folk at det fortsatt lar sig svindle, at det fortsatt består av naut som en hvilkensomhelst jødeneve kan trekke efter snuten hvor som helst det er Israel velbehagelig. Og Gud vet om ikke storparten av dette folk viser sig tilliten verdig —

Naturu m: 27

1 febr. 1940.

Lettsindig å tro at freden er nær sier professor Worm-Müller.

**Og opfordrer til å følge Sveriges poli-
tikk overfor Finnland.**

I Bergens Rederiforening holdt professor Jac. S. Worm-Müller tirsdag foredrag om den aktuelle situasjon og forsvaret, og han begynte med å si, at vi her i landet ikke så alvorlig nok på situasjonen. Det beskytter ikke å hylle sig inn i en evig nøytralitet, og vår stemme vil veie lite når det en gang skapes en rettferdig fred, når vi hele tiden har været utenfor.

Professoren sa bl. a. videre at vårt forsvar er et etiketteforsvar, en nøytralitetsvakt, istedetfor, som det skal være, et eksistensforsvar. Vi skal ikke nu snakke om hvem som har skylden for det. Vi skal bare glede oss over den kursendring som har funnet sted i vårt folk. Taleren hevdet videre at vi, akkurat som Finnland, hadde været i faresonen. Det er bare graden som har været forskjellig. Sorgløsheten på det utenrikspolitiske område har strakt sig helt op i statsledelsen, men man kan i grunnen ikke bebreide noen for dette, for vi vet idag ikke hvad som vil hende imorgen. Men det gjelder altså å være forberedt på alt. Man har i utlandet undret sig over at vi her hjemme ikke har forstått at også vi kan bli innviklet i en europeisk krig. Den nuværende krig er ikke bare en stormaktskrig, det er også en idékamp om nye systemer, og om ny fordeling av verdensgodene. Det er en kamp på liv og død, og vi er sikkert bare ved begynnelsen. Det er lettsindig å tro at vi snart kan vente fred. Vi må være forberedt på det verste.

Nøytraliteten er blitt et politisk

slagord, men den gir ikke tilstrekkelig sikkerhet, og vi kan ikke holde på nøytralitet for enhver pris. Vi kan bli tvunget ut av nøytraliteten. En krig vilde være en forferdelig ulykke, men en ennu større ulykke er kapitulasjon uten sverdslag. Nekter vi å forsvare oss, blir vår stilling efter krigen håpløs. Finnlands kamp har også vekket vårt folk, og vi forstår at det er viljen det kommer an på. Nervekrigen mot oss er i full gang. Vi må ha en holdning, slik at vi på nødens dag ikke står uten venner. Det er en realitet når vi sier at Finnlands kamp er vår kamp. Og ut fra et rent norsk synspunkt må vi hjelpe Finnland alt hvad vi kan, og det som landet først og fremst trenger er menn både ved fronten og i arbeidslivet. Vi må følge Sveriges politikk, og det vilde være nøytralitetsvanvidd å vente til vi selv blir angrepet. Nu er de to land knyttet sammen i et skjebnefellesskap, og vi må stå sammen som Nederland og Belgia. Vi må heller gå under sammen med Sverige enn å kjempe alene eller kapitulere. Vi må ikke idag tale om de forsømmelser som er gjort med vårt forsvar, men vi må forbedre oss på den stormen som kan komme. Vi må også spørre oss om vårt folk holder mål, og vi ser da et lyspunkt i den offerviljen som er vist Finnland, og i det lysende eksempel som er vist av sjøfolkene som våbenløse har ofret sitt liv i kampen, og vi må stille oss slik at våre etterkommere kan si at vi har opfylt grunnlovens første bud, at Kongeriket Norge skal være udeelig, uavhengig og uavhendelig.

Gule Tidende nr. 26
31 januar 1940.

KRIG

EI FÆLSLEG ULUKKA

Men feig undergjeving verre

**45 sjømenn som
gjeikk til botnar
med bergenske
båtar, vert hei-
dra i Bergens
Rederiforening.**

Bergens Rederiforening hadde møte i Grand Café igårkveld, styrd av formannen, direktør *Falck*, som etter velkomeord gav ei yversyn, særleg um dei 8 fyrste månadene i året 1939. Innleidingsvis nemnde han at Bergens Rederiforening vart skipa i 1899 og kom nærare inn på oppgåvone og fyremålet.

Krigen i september 1939 kom ikkje ufyrebudd på Norges Rederiforbund. Me hadde i lang tid budd oss på å sigla i krigstid likso vel som i fredstid. Talaren kom inn på mange forvitnelege ting. Plassen tillet ikkje at me refererar utførleg; men me nemner at han umtala tonnasjeavgifti, som reidarane åtvarar imot. Denne avgifti vil føra til at t. d. Bergen taper 1/2 million kr. i skatt, pengar som alle dei andre skattebetalarane må taka på seg.

Me reidarar ser med otte på landsens framtid. Me ser korleis det fredselskande Finnland hev vorte påteke, og me tenkjer på vårt eige forsvar. Reidarane hev skyna ålvoret, og formannen umtala m. a. den hjelpi som er ytt til Bergens luftforsvar til denne tid.

Dei som fall på sin post.

Medan forsamlingi reiste seg, heldt formannen ei vakker minnetale um dei 45 sjømenn som til dessar hev sett livet til med 5 av dei 9 Bergens-båtane som er søkkte i krigen. Han las namni deira, det var folk frå øvsteplass og nedetter, frå kaptein og til yngstemann. Tilhøvi er slik at våre sjøfolk hev vore i fremste frontlina, og skulde det seinare koma dit at alle stender i landet måtte fram i denne lina, so hev sjømennene våre gjeve oss lysande fyredøme. Fred yver deira minne som var trugne og fall på sin post!

Formannen strika elles under ordi frå presidenten i Norges Rederiforbund på generalmøtet ifjor: *Me må sigla.*

Held vårt folk mål? Spør professor Worm-Müller i eit glødande forsvarsforedrag.

Heidring.

Kaptein Hans Gabriel Holst Andersen hev fenge gullmedalja frå Norges Rederiforbund med innskrifti: «Norges heder — standens ære». Formannen tala for Holst Andersen, som ikkje hadde høve til å vera tilstades, og levera medalja til reidaren hans, K. Wiese Hansen.

Formannen heldt og ein vakker tae for avdelingssjefen i Det Norske Veritas, ingeniør S. J. Schjelderup, som no ved nyår slutta i stillingi si, og forsamlingi reiste seg og hylla hr. Schjelderup.

Referat.

Formannen melde deretter um eit par referatsaker. M. a. las han brev frå finansrådmannen um samanhangande konfortid, med tanke på å spara brensel.

Professor Jac. S. Worm-Müller heldt deretter eit klårt og ålvorsamt foredrag um den aktuelle stoda, og det vart samstundes ein appell av dei aller varmaste. Han peika på korleis me her i landet hev ført ein uansvarleg nøytralitetspolitikk, hev stødt og stendigt trudd på at alt skulde gå godt, jamvel um me såg at det brann ved grensa. For berre nokre dagar sidan sa Joh. Ludm. Mowinkel at han såg optimistisk på stoda.

Og slik som no hev me ogso fyrr i vår soga late forsvaret vårt forfalla, slik at 2 skip og 300 mann kunde taka oss, og so me miste våre gamle utland, det eine etter det andre, og tapte Grønlandssaki for di me ikkje hadde våre gamle brevskap i orden.

No er me brått vakna, og skal få alt i orden på ein gong. Men i truntaleordskiftet merkte me at politikarane i stor mun enno tenkjer på neste val.

Samanbrotet i Folkesambandet

kom talaren nærare inn på. Etter at sanksjonspolitikken i Etiopikonflikten brotna saman, sa dei små statane ein etter ein seg fri frå sanksjonsparagrafen og rømde inn i nøytraliteten. Stormaktene

yver. Men me talar stødt um nøytralitet, og ikkje um eksistensforsvar, som eit forsvar alltid må vera.

Utanriksminister Koht sa ifjor at han kunde ikkje tenkja seg at Sovjet vilde taka på Finnland. Og han heldt det «endå meir urimeleg» at dei vilde gjera noko åtak for å få t. d. Finnmark.

Krigen berre i byrjingi.

Det er ingi von um fred med det fyrste. Krigen er truleg berre i byrjingi. Og ingen veit kven som vert med fyrr han sluttar.

Sikkert er det at vestmaktene vil oss berre godt, diktaturstatane vil at dei små land skal gå under, dei skal berre vera anneks i «livsromet» for diktaturstatane.

Krig likevel ikkje det verste.

Krig vilde vera ei ulukka av dei største for oss, men ikkje den største. Verre vilde det vera med feig undergjeving. Etterpå vart me bytte for sigerherrane, og folket vårt fekk heilen utteken — åndeleg tala Berre våpenmakt kan idag reis uppatt Tsjekkoslovakia. Finnland hev med sin strid synt at eit folk som er fatigare enn vårt, kan rei eit forsvar, slik det no syner seg.

(Framh. 3. sida).

45 sjømenn som gjeikk til botnar med bergenske båtar, vert hei- dra i Bergens Rederiforening.

Bergens Rederiforening hadde møte i Grand Café igårkveld, styrt av formannen, direktør *Falck*, som etter velkommeord gav ei yversyn, særleg um dei 8 fyrste månadene i året 1939. Innleidingsvis nemnde han at Bergens Rederiforening vart skipa i 1899 og kom nærare inn på oppgåvene og fyremålet.

Krigen i september 1939 kom ikkje ufyrebudd på Norges Rederiforbund. Me hadde i lang tid budd oss på å sigla i krigstid likso vel som i fredstid. Talaren kom inn på mange forvitnelege ting. Plassen tillet ikkje at me refererar utførleg; men me nemner at han umtala tonnasjeavgifti, som reidarane åtvarar imot. Denne avgifti vil føra til at t. d. Bergen taper 1/2 million kr. i skatt, pengar som alle dei andre skattebetalarane må taka på seg.

Me reidarar ser med otte på landsens framtid. Me ser korleis det fredselskande Finnland hev vorte påteke, og me tenkjer på vårt eige forsvar. Reidarane hev skyna ålvoret, og formannen umtala m. a. den hjelpi som er ytt til Bergens luftforsvar til denne tid.

Dei som fall på sin post.

Medan forsamlingi reiste seg, heldt formannen ei vakker minnetale um dei 45 sjømenn som til dessar hev sett livet til med 5 av dei 9 Bergens-båtane som er søkkte i krigen. Han las namni deira, det var folk frå øvsteplass og nedetter, frå kaptein og til yngstemann. Tilhøvi er slik at våre sjøfolk hev vore i fremste frontlina, og skulde det seinare koma dit at alle stender i landet måtte fram i denne lina, so hev sjømennene våre gjeve oss lysande fyredøme. Fred yver deira minne som var trugne og fall på sin post!

Formannen strika elles under ordi frå presidenten i Norges Rederiforbund på generalmøtet ifjor: *Me må sigla.*

Held vårt folk mål? Spør professor Worm-Müller i eit glødande forsvarsforedrag.

Heidring.

Kaptein Hans Gabriel Holst Andersen hev fenge gullmedalja frå Norges Rederiforbund med innskrifti: «Norges heder — standens ære». Formannen tala for Holst Andersen, som ikkje hadde høve til å vera tilstades, og levera medalja til reidaren hans, K. Wiese Hansen.

Formannen heldt og ein vakker tale for avdelingssjefen i Det Norske Veritas, ingeniør S. J. Schjelderup, som no ved nyår slutta i stillingi si, og forsamlingi reiste seg og hylla hr. Schjelderup.

Referat.

Formannen melde deretter um eit par referatsaker. M. a. las han brev frå finansrådmannen um samanhengande kontortid, med tanke på å spare brensel.

Professor Jac. S. Worm-Müller heldt deretter eit klårt og ålvorsamt foredrag um den aktuelle stoda, og det vart samstundes ein appell av dei aller varmaste. Han peika på korleis me her i landet hev ført ein uansvarleg nøytralitetspolitikk, hev stødt og stendi trudd på at alt skulde gå godt, jamvel um me såg at det brann ved grensa. For berre nokre dagar sidan sa Joh. Ludm. Mowinkel at han såg optimistisk på stoda.

Og slik som no hev me ogso fyrr i vår soga late forsvaret vårt forfalla, slik at 2 skip og 300 mann kunde taka oss, og so me miste våre gamle utland, det eine etter det andre, og tapte Grønlandssaki for di me ikkje hadde våre gamle brevskap i orden.

No er me brått vakna, og skal få alt i orden på ein gong. Men i truntaleordskiftet merkte me at politikarane i stor mun enno tenkjer på neste val.

Samanbrotet i Folkesambandet

kom talaren nærare inn på. Etter at sanksjonspolitikken i Etiopikonflikten brotna saman, sa dei små statane ein etter ein seg fri frå sanksjonsparagrafen og rømde inn i nøytraliteten. Stormaktene hev synda mykje; men dei små nasjonar ber og stor skuld.

Kva kan me gjera no?

Men det nyttar lite å klaga yver alt det som er forsømd. Lat oss heller spyrja: Kva kan me gjera no? Lat oss gleda oss yver den vakning som tykkjest vera tilstades. Statsminister Nygaardsvold skapte klårleik då han no i truntaleordskiftet sa, at vert me påtekne, so vil me forsvara oss med dei evnor og dei midlar me rår

yver. Men me talar stødt um nøytralitet, og ikkje um eksistensforsvar, som eit forsvar alltid må vera.

Utanriksminister Koht sa ifjor at han kunde ikkje tenkja seg at Sovjet vilde taka på Finnland. Og han heldt det «endå meir urimeleg» at dei vilde gjera noko åtak for å få t. d. Finnmark.

Krigen berre i byrjingi.

Det er ingi von um fred med det fyrste. Krigen er truleg berre i byrjingi. Og ingen veit kven som vert med fyrr han sluttar.

Sikkert er det at vestmaktene vil oss berre godt, diktaturstatane vil at dei små land skal gå under, dei skal berre vera anneks i «livsromet» for diktaturstatane.

Krig likevel ikkje det verste.

Krig vilde vera ei ulukka av dei største for oss, men ikkje den største. Verre vilde det vera med feig undergjeving. Etterpå vart me bytte for sigerherrane, og folket vårt fekk heilen utteken — åndeleg tala. Berre våpenmakt kan idag reis uppatt Tsjekkoslovakia. Finnlar hev med sin strid synt at eit folk som er fatigare enn vårt, kan rei eit forsvar, slik det no syner seg.

(Framh. 3. sida.)

Vi sender og ekspederer overalt.
Telefon 13724.

Dametøjler 1.10
» benklær 1.10
Et parti benklær — hel ull 1.50
Et restparti kraver bortsel-
ges billig.

Bergensskipet

(Framh. frå 1. sida).

Striden deira hev vekt oss og.

*Nøytralitet, men vyrdnaden
for oss må me halda uppe.*

Nøytrale vil me vera. Det er ingen grunn for Churchill til å segja at me skal gå til krig mot eit land som Storbritannia sjølv ikkje hev lyst krig imot. Me vil vera herrar i eige hus. Men ein *haldning* må me ha. Me må ikkje stella oss slik at me ein god dag stend utan vener og utan vyrdnad.

For kva vil henda når den finske heren eventuelt ikkje lenger greider stå seg imot russeheren? Det er ein *utrydjingskrig* som er igang. Spør dei Sverige og oss um hjelp, so må me fylgja Sverige. Me må ikkje lata nøytraliteten vår driva oss inn i sjølv-mord.

I heimskrigen var Sverige og Noreg ulikt orientera, no er me identiske. Nøytraliteten vår er *nordisk*. Me må heller gå under saman med Sverige enn å stå att åleine.

Det er tungt nok det me hev forsømt i forsvaret vårt. Men idag må me samla oss um å fyrebu oss på å møte stormen. Me hev ikkje noko val: *Me må forsvare oss*. Lat oss fyrebu oss på det verste medan me enno vonar på det beste. Lat oss som finnane gjera det yvermenneskelege.

Men me må stå samla,

elles yttar det ikkje! Når Tsjekkoslovakia ikkje greip til våpen — det dei no bittert tregar — so var det ikkje berre avdi stormaktene sveik det. Det var ogso for di agrarpartiet truga med revolusjon, det var fordi folket ikkje stod samla.

Held me so mål?

Det er eit av dei spursmål som reiser seg. Det er mykje som lovar godt, den offerhugen som kjem til syne i alle lag av folket. Våre sjøgutar hev vore ved fremste fronten, hev ofra seg for oss andre, — utan våpen. Måtte deira fyredøme lysa for oss alle, og måtte me alle gjera vårt til å halda grunnlovsprogrammet: *Noreg fritt, sjølvstyrd og uskift!* Um so vår ætt skulde måtte ofra seg for dei ætter som sidan skal koma!

Talaren vart hjarteleg fagna, og formannen takka i velvalde ord.

'Aftenposten' m. 55

31 januar 1940.

Professor Worm Müller holder op- gjør med alle som ikke forstår hvor alvorlig situasjonen er.

Deriblandt hans eget partis fører Joh. Ludw.
Mowinckel. - Varm appell for forsvaret.

Fra Aftenpostens korrespondent.

Bergen, 30. januar.

Under ledelse av formannen, direktør Thomas Falck, holdt Bergens Rederiforening i aften sitt første møte i år. Formannen gav innledningsvis en rede-
gjørelse for det som var skjedd i fjor-
året, såvel før som etter at krigen be-
gynte. Fraktkontrollen mente han å
kunne si hadde virket knirkefritt, tak-
ket være samholdsfølelsen. Det hadde
været stillet, og stilles daglig store krav
til redernes lojalitet, men rederne kunde
ha grunn til å vente større forståelse
fra importørenes side. Importen må så-
vidt det er forenlig med Statens in-
teresser søkes jevn fordelt, og ikke fore-
tas rykkevis.

Hr. Falck kom også inn på tonnasje-
avgiften. Her foreslås er særskatt på
rederinæringen som med rette må op-
fattes som urettferdighet. Taleren
nevnte i denne forbindelse de andre
byrder næringen må bære i form av
forhøielse av foreningskontingenten, fra
2½ til 4 øre pr. brutto registertonn, og
Rederforbundets forhøielse til 5 øre med
utsikt til ytterligere forhøielse for å
kunne dekke de mange ekstraordinære
utgifter med administrasjon av frakt-
kontrollen. Videre nevnte han de sti-
gende driftsutgifter, forsikringen, krigs-
hyrene, bidragene til krigsforlistes
etterlatte, med videre. Direktøren
imøtegikk den opfatning at ratene

skulde være for høie, og omtalte den
lange tid skibene nu brukte og tidstapet
i kontrollhavnene. Rederne synes at de
bør behandles på like fot med landets
øvrige borgere. Både verneskatt og
krigskonjunkturskatt kunde man gå
med på, men man måtte protestere mot
tonnasjeavgiften.

Til slutt minnedes formannen i
vakre ord de 45 krigsforliste bergenske
sjøfolk, som hittil har mistet livet.

Aftenens foredragsholder, professor
Worm Müller, fikk så ordet til sitt fore-
drag om den aktuelle situasjon og for-
svaret. Professoren innledet med å
citere fra Fridtjof Nansens artikkel i
1905 i Verdens Gang: Der advares i
disse dager meget mot lettsindighet,
men disse advarende røster burde
minnes historiens lære, at den verste
lettsindighet er den som alltid er rede
til å vente og la de avgjørende øieblikk
gå fra sig, den som lar skuten drive i
håb om kommer tid kommer råd.

Disse ord ringer idag som storm-
klokker over vårt folk. I en tid så alvor-
lig som aldri før i vår nyere historie,
i en tid hvor det kan gjelde vårt være
eller ikke være som fri nasjon, bør vår
eneste tanke være å samles til forsvar
av landets selvstendighet og frihet.
Isteden oplever vi at det holdes en tron-
taledebatt, hvor der ikke fra noget hold
eller fra noget parti helt ut sier fra,
hvor alvorlig situasjonen er. Vi ser de

politiske partier drøfte sine programmer
om vår absolutte nøytralitet som om den
var et sikkert vern og feste. Og her i
byen uttalte mitt parties fører, Johan
Ludwig Mowinckel, ifølge referat: Jeg
ser allikevel ikke pessimistisk på situa-
sjonen. Det kan tenkes at den alminde-
lige fred er nærmere enn det ser ut
til nu.

Dette sa han kort etter at Chamber-
lain i sin tale hadde antydnet at krigen
vilde bre sig og at det i løpet av få
uker eller timer vilde skje ting som
kunde omskape verdenshistorien. Opti-
misme kunde være riktig hvis den bare
ikke førte til sorgløshet i folket, såle-
des at man innretter sig på at faren glir
over. I en slik situasjon er det en util-
givelig feil å tie. Når man mener at
denne strudsepolitikk nettop gjør at
vi ser vår svakhet og utnytter den.
Og det er å lulle sig inn i troen på en
evig nøytralitet som så langt fra be-
skytter, men snarere driver oss hode-
løse og uforberedt inn i krigen. Den
taushet som den nye form for nøytra-
litet har praktisert, har skapt en dess-
orientering som kan bli skjebnesvanger.
Det frie ord fører ikke til krig, men
maktthensyn er det avgjørende. Det er
en fare når man i frykt og redsel lar
sig drive til det man ikke vil.

Professoren kom derefter inn på de
ting som var skjedd fra 1905 og op til
våre dager — man stoler for meget på
den kollektive sikkerhet. Man kan der-
for ikke bare si at stormaktene for-
rådte Folkeforbundet, men også de små
nasjoner sviktet prinsippet: en for alle,
alle for en. Vi må holde op å leke
blindebuk, og ikke avvise alle spørs-
mål med at det driver nok over. Selv
etter Praha, uttalte utenriksminister
Koht i en tale:

Slik som vilkårene nu er i verden,
kan vi visselig ha stor grunn til å
spørre om vi i sannhet kan ha håb
om å få leve i fred, og da tror jeg nok
jeg trygt tør si at det er ingen frem-
med makt som har nogen slags krigs-
planer mot landet vårt, det jeg har
hørt. Somme folk skremmer med at
Sovjet-Russland skulde tenke på å sette
sig fast nord i Finnmark, men det hol-
der jeg for bare tøv.

Jeg sier ikke dette for å angripe
hr. Koht, sa professoren, for vi har
alle tatt feil. Mange av oss har, som
Sandler nylig sa i trontaledebatten, an-
sett Sovjet-Russland som en fredsfak-
tor, og har regnet med motsetnings-
forholdet mellom bolsjevik og nazister.
Vi har levet i den illusjon at Norden
ikke direkte kunde bli innblandet i en
europæisk krig. Krigen idag gjelder alt
det som har vært grunnlaget for den
europæiske civilisasjon, den angår nettop
de små nasjoner, Folkeforbundet, vold-
giftssystemet, respekten for det gitte
ord og folkenes selvbestemmelsesrett.

Folkeforbundets opprettelse fikk en
skjebnesvanger innflydelse på vårt for-
svars utvikling, idet det førte til at

Jeg skal ikke tale om skylden for
at vårt forsvar er i den forfatning det
er. Det er spilt melk. Det gjelder å
se hvad vi kan gjøre på det grunnlag
som er, og utnytte så langt som man
kan den våknende erkjennelse som vi
gleder oss over, og som skaper en
sterkt voksende opslutning omkring for-
svaret.

Taleren kom derefter inn på vårt
forhold til Finland og Sverige og frem-
hevet sterkt at vi i våre handlinger
burde være uløselig knyttet til Sverige.
Det er en kardinalfaktor at Norge går
sammen med Sverige. Vi får heller
gå under eller seire med Sverige, og vi
må derfor i den tid vi har, utbygge vårt
forsvar. Vi må utnytte hver time vi
har til å forberede oss, hvis krigen
skulde komme, den som vi ennu håber
å undgå. Vi plikter å se faren i øinene.
Vi kan risikere at svenskene sier at de
ikke kan la finnene i stikken. Hender
det, må vi etter min mening følge Sve-
rige uten å nøle. Men vi kan ikke selv
ta initiativet. Ut fra et rent norsk
synspunkt må vi derfor hjelpe Finland
på alle måter. Der må ikke legges
hindringer i veien for frivillige, for civil
arbeidshjelp. Statens nøytralitetsbegrep
må ikke overføres på landets borgere.
Det er i vår høyeste interesse at Fin-
land forsvares. Det er galt å følge en
annen linje enn den svenske. Det er
ikke aktivisme, men nasjonal selvhev-
delse. Vår ledelse må stå fast på ret-
tens grunn, opptre med klokkskap og
smidighet, men heller ikke være redd.
Vi må ha en holdning så vi på nødens
dag ikke står uten venner. Det er ikke
en følelsessak når det sies at Manner-
heimlinjen er vår front. Hele Norden
er avhengig av Finlands skjebne. Det
som er vår slekts første opgave idag, er
å sørge for at våre efterkommere kan
si med stolthet at vi opfylte grunn-
lovens første bud, at kongeriket Norge
er et fritt, udelelig og uavhengig rike.

gjør med alle som ikke forstår hvor alvorlig situasjonen er.

Deriblandt hans eget partis fører Joh. Ludw.
Mowinckel. - Varm appell for forsvaret.

Fra Aftenpostens korrespondent.

Bergen, 30. januar.

Under ledelse av formannen, direktør Thomas Falck, holdt Bergens Rederiforening i aften sitt første møte i år. Formannen gav innledningsvis en rede-
gjørelse for det som var skjedd i fjor-
året, såvel før som etter at krigen be-
gynte. Fraktkontrollen mente han å
kunne si hadde virket knirkfritt, tak-
ket være samholdsfølelsen. Det hadde
været stillet, og stilles daglig store krav
til redernes lojalitet, men rederne kunde
ha grunn til å vente større forståelse
fra importørenes side. Importen må så-
vidt det er forenlig med Statens in-
teresser søkes jevn fordelt, og ikke fore-
tas rykkevis.

Hr. Falck kom også inn på tonnasje-
avgiften. Her foreslås er særskatt på
rederinæringen som med rette må op-
fattes som urettferdighet. Taleren
nevnte i denne forbindelse de andre
byrder næringen må bære i form av
forhøielse av foreningskontingenten, fra
2½ til 4 øre pr. brutto registertonn, og
Rederforbundets forhøielse til 5 øre med
utsikt til ytterligere forhøielse for å
kunne dekke de mange ekstraordinære
utgifter med administrasjon av frakt-
kontrollen. Videre nevnte han de sti-
gende driftsutgifter, forsikringen, krigs-
hyrene, bidragene til krigsforlistes
etterlatte, med videre. Direktøren
imøtegikk den oppfatning at ratene

skulde være for høie, og omtalte den
lange tid skibene nu brukte og tidstapet
i kontrollhavnene. Rederne synes at de
bør behandles på like fot med landets
øvrige borgere. Både verneskatt og
krigskonjunkturskatt kunde man gå
med på, men man måtte protestere mot
tonnasjeavgiften.

Til slutt minnedes formannen i
vakre ord de 45 krigsforliste bergenske
sjøfolk, som hittil har mistet livet.

Aftenens foredragsholder, professor
Worm Müller, fikk så ordet til sitt fore-
drag om den aktuelle situasjon og for-
svaret. Professoren innledet med å
citere fra Fridtjof Nansens artikkel i
1905 i Verdens Gang: Der advares i
disse dager meget mot lettsindighet,
men disse advarende røster burde
minnes historiens lære, at den verste
lettsindighet er den som alltid er rede
til å vente og la de avgjørende øieblikk
gå fra sig, den som lar skuten drive i
håb om kommer tid kommer råd.

Disse ord ringer idag som storm-
klokker over vårt folk. I en tid så alvor-
lig som aldri før i vår nyere historie,
i en tid hvor det kan gjelde vårt være
eller ikke være som fri nasjon, bør vår
eneste tanke være å samles til forsvar
av landets selvstendighet og frihet.
Isteden oplever vi at det holdes en tron-
taledebatt, hvor der ikke fra noget hold
eller fra noget parti helt ut sier fra,
hvor alvorlig situasjonen er. Vi ser de

politiske partier drøfte sine programmer
om vår absolutte nøytralitet som om den
var et sikkert vern og feste. Og her i
byen uttalte mitt parties fører, Johan
Ludwig Mowinckel, ifølge referat: Jeg
ser allikevel ikke pessimistisk på situa-
sjonen. Det kan tenkes at den alminde-
lige fred er nærmere enn det ser ut
til nu.

Dette sa han kort etter at Chamber-
lain i sin tale hadde antydnet at krigen
vilde bre sig og at det i løpet av få
uker eller timer vilde skje ting som
kunde omskape verdenshistorien. Opti-
misme kunde være riktig hvis den bare
ikke førte til sorgløshet i folket, såle-
des at man innretter sig på at faren glir
over. I en slik situasjon er det en util-
givelig feil å tie. Når man mener at
denne stridsepolitikk nettop gjør at
faren ser vår svakhet og utnytter den.
Og det er å lulle sig inn i troen på en
evig nøytralitet som så langt fra be-
skytter, men snarere driver oss hode-
løse og uforberedt inn i krigen. Den
taushet som den nye form for nøytra-
littet har praktisert, har skapt en des-
orientering som kan bli skjebnesvanger.
Det frie ord fører ikke til krig, men
makthensyn er det avgjørende. Det er
en fare når man i frykt og redsel lar
sig drive til det man ikke vil.

Professoren kom derefter inn på de
ting som var skjedd fra 1905 og op til
våre dager — man stoler for meget på
den kollektive sikkerhet. Man kan der-
for ikke bare si at stormaktene for-
rødte Folkeforbundet, men også de små
nasjoner sviktet prinsippet; en for alle,
alle for en. Vi må holde op å leke
blindebuk, og ikke avvise alle spørs-
mål med at det driver nok over. Selv
etter Praha, uttalte utenriksminister
Koht i en tale:

Slik som vilkårene nu er i verden,
kan vi visselig ha stor grunn til å
spørre om vi i sannhet kan ha håb
om å få leve i fred, og da tror jeg nok
jeg trygt tør si at det er ingen frem-
med makt som har nogen slags krigs-
planer mot landet vårt, det jeg har
hørt. Somme folk skremmer med at
Sovjet-Russland skulde tenke på å sette
sig fast nord i Finnmark, men det hol-
der jeg for bare tøv.

Jeg sier ikke dette for å angripe
hr. Koht, sa professoren, for vi har
alle tatt feil. Mange av oss har, som
Sandler nylig sa i trontaledebatten, an-
sett Sovjet-Russland som en fredsfak-
tor, og har regnet med motsetnings-
forholdet mellom bolsjevik og nazister.
Vi har levet i den illusjon at Norden
ikke direkte kunde bli innblandet i en
europaisk krig. Krigen idag gjelder alt
det som har vært grunnlaget for den
europaiske civilisasjon, den angår nettop
de små nasjoner, Folkeforbundet, vold-
giftssystemet, respekten for det gitte
ord og folkenes selvbestemmelsesrett.

Folkeforbundets opprettelse fikk en
skjebnesvanger innflydelse på vårt for-
svars utvikling, idet det førte til at
man stolte på en fiksjon og ikke i siste
instans på sig selv, og derfor reduserte
forsvaret til langt under det minimale.
Nettop den kollektive sikkerhet krevet
at hvert land holdt et forsvar, som Per
Albin Hansson uttrykte det i 1935:

Målet er å få et forsvar som er så
sterkt at det kan stå imot de første
angrep og gi en effektiv beskyttelse
inntil Folkeforbundets maskineri kom-
mer igang.

Den kollektive aksjons sammenbrudd
i Etiopia fikk småstatene til å flykte
inn i nøytraliteten for enhver pris, men
det aller verste var at man ikke tok
konsekvensen av dette og var opmerk-
som på at forsvaret alene for de nøy-
trale stater måtte være langt sterkere
enn et kollektivt forsvar, og krevet en
øieblikkelig oprustning.

Jeg skal ikke tale om skylden for
at vårt forsvar er i den forfatning det
er. Det er spilt melk. Det gjelder å
se hvad vi kan gjøre på det grunnlag
som er, og utnytte så langt som man
kan den våknende erkjennelse som vi
gleder oss over, og som skaper en
sterkt voksende opslutning omkring for-
svaret.

Taleren kom derefter inn på vårt
forhold til Finland og Sverige og frem-
hevet sterkt at vi i våre handlinger
burde være uløselig knyttet til Sverige.
Det er en kardinalfaktor at Norge går
sammen med Sverige. Vi får heller
gå under eller seire med Sverige, og vi
må derfor i den tid vi har, utbygge vårt
forsvar. Vi må utnytte hver time vi
har til å forberede oss, hvis krigen
skulde komme, den som vi ennå håber
å undgå. Vi plikter å se faren i øinene.
Vi kan risikere at svenskene sier at de
ikke kan la finnene i stikken. Hender
det, må vi etter min mening følge Sve-
rige uten å nøle. Men vi kan ikke selv
ta initiativet. Ut fra et rent norsk
synspunkt må vi derfor hjelpe Finland
på alle måter. Der må ikke legges
hindringer i veien for frivillige, for civil
arbeidshjelp. Statens nøytralitetsbegrep
må ikke overføres på landets borgere.
Det er i vår høyeste interesse at Fin-
land forsvares. Det er galt å følge en
annen linje enn den svenske. Det er
ikke aktivisme, men nasjonal selvhev-
delse. Vår ledelse må stå fast på ret-
tens grunn, opptrede med klokskap og
smidighet, men heller ikke være redd.
Vi må ha en holdning så vi på nødens
dag ikke står uten venner. Det er ikke
en følelsessak når det sies at Manner-
heimlinjen er vår front. Hele Norden
er avhengig av Finlands skjebne. Det
som er vår slekts første oppgave idag, er
å sørge for at våre etterkommere kan
si med stolthet at vi opfylte grunn-
lovens første bud, at kongeriket Norge
er et fritt, udelelig og uavhengig rike.

Tidens Tegn nr. 146
27 juni 1936.

Efter Mussolinis

seier og Hitler kup har Europas karal

Diktaturenes prestisje i ve tiene på vik

Spania og Frank-
rikes arbeider-
masser på marsj
mot makten.

Vil Blum avløses
av et fascistdikta-
tur?

Sensasjonelle overraskel-
ser i tysk utenrikspolitikk

Vil Hitler stille krav om
Betgisk Kongo?

Professor Worm-
Müller forteller Tidens
Tegn om en europe-
isk reise.

Professor Worm-Müller er i disse dager kommet tilbake fra en reise til Spania, Frankrike, Belgia og Tyskland. Sammen med professor Frede Castberg har han representert Norge ved Congres des hautes études internationales, som holdtes i Madrid. Kongressen, hvor der møtte en lang rekke representative menn fra de forskjellige land, be-

handlet to hovedspørsmål: forutsetningene for en „peaceful change”, en fredelig forandring når det gjelder mandater, kolonier, råstoffer og urettferdige grenser. Det annet spørsmål gjaldt „international un-

derstanding” — hvad der i hvert land kan gjøres for å skape en bedre opplysning og innsikt i utenrikske forhold og dermed en bedre forståelse mellom landene.

Det var karakteristisk for hele kongressen i Europa, forteller Worm-Müller i en samtale med en av våre medarbeidere, hvordan diktatorrepresentantene optrådte på denne kongress; det var en pågåenhet og selvbevisst myndighet som viste hvor makten idag var. Og det var merkelig å se hvordan de andre representanter likefrem krøp for dem. Så enormt er Italias og Tysklands prestisje øket etter Etiopias erobring og Rhinlands remilitarisering, at Europas ansikt er fullstendig forandret. Det er maktpolitikken som dominerer idag i hele sin uhygge.

SPANIA I KOMMUNISMENS
TEGN.

—Hvilket inntrykk fikk De av

dernes kår har vært — det er tilstander som før den franske revolusjon — så er det forståelig og naturlig at der måtte komme et sosialt skred. Foreløbig er det demokratiske styre med Spanias sterke mann, president Azana, herre over situasjonen, men det kommunistiske islett i dagens bilde er nok så sterkt. Hvor dypt dette går vet man jo ikke.

Vi foretok en reise fra Madrid til en rekke landsbyer i Kastilien, og det var karakteristisk å se hvordan landsbytorvene var omdøpt til plaza Lenin.

Streiker florerte, og attentater forøvedes hver dag. Jeg våknet således en morgen ved en bombe som sprang i hotellhaven. Jeg tror nok at det var nok så vanskelig for forretningsfolk å arbeide under disse usikre forhold, men for turistene betydde det ingenting. Spanjolene er jo noen charmerende mennesker og

demokratiske styre makter å lede utviklingen inn i rolige baner. Personlig tror jeg det ikke. — Og nu Frankrike? — Jeg kom til Paris da de store streiker pågikk, det skapte jo visse vanskeligheter, men jeg må si at det hele forløp på en rolig og ver-

ident. Det er mulig at der fremdeles finnes en underjordisk misnøye, men den kom ikke frem i år slik som ifjor. Overhodet var det ganske karakteristisk å se og høre hvordan tyskeren følte sig rolig og trygg, han sammenlignet Tyskland med det stabile punkt midt i en opprørt verden. Utenrikspolitisk sett har jo også Hitler alle kort på hånden. Det stes at han vil stille sine krav når Olvmbaden er forbi. Da får vi nok

Professor Worm-Müller, fotografert av Tidens Tegn.

Tidens Tegn nr. 18
27 juni 1938

sen og Fjernsyn og Radio.

Efter Musso

**AKERS
SPAREBANK**

Oprettet 1844

VERDIPAPIRER

mottas til opbe-

ring og forvaltning.

SIKKERHETSØKSER

utleies fra kr. 5 pr. år

Hovedkontor
GRENSEN 3 - OSLO

Thommessen

27de, 69de og 174de årgang

seier og Hitlers Rhinlands- kup har Europas ansikt forandret karakter.

Diktaturenes prestisje i voldsom vekst. Demokra-
tiene på vikende front.

**Spania og Frank-
rikes arbeider-
masser på marsj
mot makten.**

**Vil Blum avløses
av et fascistdikta-
tur?**

**Sensasjonelle overraskel-
ser i tysk utenrikspolitikk**

**Vil Hitler stille krav om
Betgisk Kongo?**

**Professor Worm-
Müller forteller Tidens
Tegn om en europe-
isk reise.**

Professor Worm-Müller er i disse dager kommet tilbake fra en reise til Spania, Frankrike, Belgia og Tyskland. Sammen med professor Frede Castberg har han representert Norge ved Congres des hautes études internationales, som holdtes i Madrid. Kongressen, hvor der møtte en lang rekke representative menn fra de forskjellige land, be-

handlet to hovedspørsmål: forutsetningene for en „peaceful change”, en fredelig forandring når det gjelder mandater, kolonier, råstoffer og urettferdige grenser. Det annet spørsmål gjaldt „international un-

derstanding” — hvad der i hvert land kan gjøres for å skape en bedre opplysning og innsikt i utenrik-ske forhold og dermed en bedre forståelse mellom landene.

Det var karakteristisk for hele reisen i Europa, forteller Worm-Müller i en samtale med en av våre medarbeidere, hvordan diktatorrepresentantene optrådte på denne kongress; det var en pågåenhet og selvbevisst myndighet som viste hvor makten idag var. Og det var merkelig å se hvordan de andre representanter likefrem krøp for dem. Så enormt er Italias og Tysklands prestisje øket etter Etiopias erobring og Rhinlands remilitarisering, at Europas ansikt er fullstendig forandret. Det er maktpolitikken som dominerer idag i hele sin uhygge.

**SPANIA I KOMMUNISMENS
TEGN.**

Professor Worm-Müller, fotografert av Tidens Tegn.

dernes kår har vært — det er tilstander som før den franske revolusjon — så er det forståelig og naturlig at der måtte komme et sosialt skred. Foreløbig er det demokratiske styre med Spanias sterke mann, president Azana, herre over situasjonen, men det kommunistiske islett i dagens bilde er nok så sterkt. Hvor dypt dette går vet man jo ikke.

Vi foretok en reise fra Madrid til en rekke landsbyer i Kastilien, og det var karakteristisk å se hvordan landsbytorvene var omdøpt til plaza Lenin.

Streiker florerte, og attentater forøvedes hver dag. Jeg våknet således en morgen ved en bombe som sprang i hotellhaven. Jeg tror nok at det var nok så vanskelig for forretningsfolk å arbeide under disse usikre forhold, men for turistene betydde det ingenting. Spanjolene er

Diktaturenes prestisje i voldsom vekst. Demokratiene på vikende front.

Spania og Frankrikes arbeidermasser på marsj mot makten.

Vil Blum avløses av et fascistdiktatur?

Sensasjonelle overraskelser i tysk utenrikspolitikk

Vil Hitler stille krav om Belgisk Kongo?

Professor Worm-Müller forteller Tidens Tegn om en europeisk reise.

Professor Worm-Müller, fotografert av Tidens Tegn.

Professor Worm-Müller er i disse dager kommet tilbake fra en reise til Spania, Frankrike, Belgia og Tyskland. Sammen med professor Frede Castberg har han representert Norge ved Congres des hautes études internationales, som holdtes i Madrid. Kongressen, hvor der møtte en lang rekke representative menn fra de forskjellige land, be-

handlet to hovedspørsmål: forutsetningene for en „peaceful change”, en fredelig forandring når det gjelder mandater, kolonier, råstoffer og urettferdige grenser. Det annet spørsmål gjaldt „international un-

derstanding” — hvad der i hvert land kan gjøres for å skape en bedre opplysning og innsikt i utenrik-ske forhold og dermed en bedre forståelse mellom landene.

Det var karakteristisk for hele kongressen i Europa, forteller Worm-Müller i en samtale med en av våre medarbeidere, hvordan diktatorrepresentantene optrådte på denne kongress; det var en pågåenhet og selvbevisst myndighet som viste hvor makten idag var. Og det var merkelig å se hvordan de andre representanter likefrem krøp for dem. Så enormt er Italias og Tysklands prestisje øket etter Etiopias erobring og Rhinlands remilitarisering, at Europas ansikt er fullstendig forandret. Det er maktpolitikken som dominerer idag i hele sin uhygge.

SPANIA I KOMMUNISMENS TEGN.

—Hvilket inntrykk fikk De av forholdene i Spania?

— Det er ingen tvil om at det som skjer idag i Spania er et ledd i en nødvendig utvikling. Når man kjenner til hvordan kirken har dominert og hvordan jordbruksarbeid-

ernes kår har vært — det er tilstander som før den franske revolusjon — så er det forståelig og naturlig at der måtte komme et sosialt skred. Foreløbig er det demokratiske styre med Spanias sterke mann, president Azana, herre over situasjonen, men det kommunistiske islett i dagens bilde er nok så sterkt. Hvor dypt dette går vet man jo ikke.

Vi foretok en reise fra Madrid til en rekke landsbyer i Kastilien, og det var karakteristisk å se hvordan landsbytorvene var omdøpt til plaza Lenin.

Streiker florerte, og attentater forøvedes hver dag. Jeg våknet således en morgen ved en bombe som sprang i hotellhaven. Jeg tror nok at det var nok så vanskelig for forretningsfolk å arbeide under disse usikre forhold, men for turistene betydde det ingenting. Spanjolene er jo noen charmerende mennesker, og det er alltid en fest å ferdes ibland dem.

Den politiske situasjon er imidlertid så flytende at det er umulig å vite om det bærer i militærdiktaturets vold eller om det nuværende

ENGLAND

S/S „BESSHEIM“ fra Oslo hver tirsdag kl. 17 via Horten til Newcastle.

S/S „BLENHEIM“ fra Oslo hver lørdag kl. 12 md via Horten og Arendal til Newcastle.

Telef. 17270. Telegr.: Fredline.

FRED. OLSEN & CO.

demokratiske styre makter å lede utviklingen inn i rolige baner. Personlig tror jeg det ikke.

SMASPARERNE FORSTAR IKKE DEVALUERINGS, MEN DEN KOMMER.

— Og nu Frankrike?

— Jeg kom til Paris da de store streiker pågikk, det skapte jo visse vanskeligheter, men jeg må si at det hele forløp på en rolig og verdig måte. Det er jo en sosial forskyvning som foregår idag i det franske samfund, deflasjon og dyrtid og tilbakeleggende sosiale tilstande har bragt arbeidermassene på marsj fremover. Det er en utvikling som er naturlig og forståelig. Det tragiske er imidlertid at dette skjer mens hele Frankrikes kraft og oppmerksomhet burde være rettet mot hele den utenrikspolitiske situasjon. Men både i medgang og motgang er jo Frankrike overraskelsesens land og det er ikke umulig at Blum klarer ad fredelig vei å gjennomføre sine reformer. Hvis ikke blir også Frankrike inn i et fascistdiktatur.

— Det blir Ildkorset ...?

— Nei, oberst la Rocque og hans svenner blir det ikke; det blir andre krefter som da tar makten.

— Ventet man en snarlig devaluering av francen?

— Man forsikret mig på ledende hold at francen skulde holdes, men ikke skjønner jeg hvordan det skal gå for sig når lønningene stiger og budgettene vokser. Småsparene forstår ikke devalueringen, derfor frykter regjeringen for å ta dette skritt. Det er akkurat den samme historie som med den amerikanske velger og den europeiske krigsgjeld. I virkeligheten har jo opprettholdelsen av kravet om krigsgjeldens betaling, som var til skade for amerikanerne selv, skaffet verden en sum av lidelse. Men den amerikanske velger skjønnte ikke dette likeså litt som den franske småsparer forstår francdevalueringen.

Det er i slike saker at demokratiene kommer til kort likeoverfor diktaturene, som ikke behøver å ta hensyn til spillet om velgeren og kan handle suverent og hurtig.

OVERRASKENDE TING I TYSK UTENRIKSPOLITIKK.

— Og nu Tyskland?

— Ja, her var en kolossal forandring. Ifjor uttalte jeg og med rette at Hitlerstyret stod meget svakt likeoverfor Reichswehr. Men etter Rhinlandskuppet er Hitlers prestisje steget enormt. Hans styre må nu ansees for fullstendig konso-

lidert. Det er mulig at der fremdeles finnes en underjordisk misnøie, men den kom ikke frem i år slik som ifjor. Overhodet var det ganske karakteristisk å se og høre hvordan tyskeren følte sig rolig og trygg, han sammenlignet Tyskland med det stabile punkt midt i en opprørt verden.

Utenrikspolitisk sett har jo også Hitler alle kort på hånden. Det sies at han vil stille sine krav når Olympiaden er forbi. Da får vi nok høre opsigtsvekkende ting om tysk utenrikspolitikk — folkeavstemninger i tyske land og kolonikrav. — Hvad kolonier angår skal det være Belgisk Kongo eller noen av de nederlandske kolonier som der siktes mot.

Klarere enn noen gang tidligere står det for mig at vi befinner oss midt oppe i en „changement d'epoque" — et tidsskifte, hvor alt er under omskapning. Og det karakteristiske trekk i dette dagens uhyggelige bilde er at demokratiene oplever en krise og befinner sig på vikende front. Kan ikke demokratiene organisere sig, forene autoritet og frihet i en høyere enhet slik at de blir handlekraftige, risikerer de å bli slått ut enkeltvis eller samlet av diktaturet. Både Mussolini og Hitler spiller på noe viktig når de fremhever folkefellesskapet og den kollektive ånd, de er geniale massepsykologer. Vi har noe å lære av dem på dette felt. Overhodet må vi forstå å se friheten ut fra et sosialt begrep og ikke deklamere om den i en antikveret terminologi. Dette krever en radikal sosial politikk.

Jeg vet ikke om man her hjemme har den rette forståelse av hvad sanksjonspolitikken sammenbrudd egentlig betyr for den kollektive sikkerhet og de små nasjoners skjebne. Det forbauser mig å høre at man ennå tror på å kunne være nøytrale under en kommende krig. Alle de jeg talte med både pacifister og nasjonalister var av samme mening at noen nøytralitet vil det ikke bli tale om å kunne opprettholde. Det altoverskyggende spørsmål for oss er derfor å organisere vårt forsvar. Skal vi gå inn for en styrkelse av Folkeforbundet slik at det for fremtiden kan hindre en angriper, må der stå makt bak. Og da kommer vi ikke noen vei med luftpakt og traktater, men må skaffe oss et ordentlig forsvar. Det er forstemmende å se hvordan det norske folk synes å sove i denne skjebnesvangre situasjon. Det minner mig om Demorthenes som uopnørlig talte om faren fra Filip av Makedonia. Atenerne hørte ikke på ham — men Filip kom! Hvor ganske anderledes er ikke forståelsen av dette i Sverige.

Der er forøvrig visse tegn innenfor arbeiderpartiet som tyder på at man nu må gå over til en aktiv forsvarspolitikk, hvis vi ikke skal lide Etiopias skjebne. Det er på høy tid. For nu har vi å se situasjonen i øinene og innrette oss derefter. Ingen kan si når krigen kommer, det beror på mange maktfaktorer og antendelsens gunstige øieblikk. Da må vi ha et forsvar, som vi sammen med andre makter kan bruke til hevdelse av vår frihet og nøytralitet.

Mussolinis

De
d
Paul
ove
i

Den
ché i
cour, h
sin sti
som m
kjente
Paul-Bo
delegert
utdanne
noen i
hans s
miske
gikk ov

O.
GATES
SANGH

EN SKRØNE hver dag.

ske situasjon. Men både i medgang og motgang er jo Frankrike overraskelsesens land og det er ikke umulig at Blum klarer ad fredelig vei å gjennomføre sine reformer. Hvis ikke blir også Frankrike inn i et fascistdiktatur.

— Det blir Ildkorset . . . ?

— Nei, oberst la Rocque og hans svenner blir det ikke; det blir andre krefter som da tar makten.

— Ventet man en snarlig devaluering av francen?

— Man forsikret mig på ledende hold at francen skulde holdes, men ikke skjønner jeg hvordan det skal gå for sig når lønningene stiger og budgettene vokser. Småsparerne forstår ikke devalueringen, derfor frykter regjeringen for å ta dette skritt. Det er akkurat den samme historie som med den amerikanske velger og den europeiske krigsgjeld. I virkeligheten har jo opprettholdelsen av kravet om krigsgjeldens betaling, som var til skade for amerikanerne selv, skaffet verden en sum av lidelse. Men den amerikanske velger skjønnte ikke dette likeså litt som den franske småsparer forstår francdevalueringen.

Det er i slike saker at demokratiene kommer til kort likeoverfor diktaturene, som ikke behøver å ta hensyn til spillet om velgeren og kan handle suverent og hurtig.

OVERRASKENDE TING I TYSK UTENRIKSPOLITIKK.

— Og nu Tyskland?

— Ja, her var en kolossal forandring. Ifjor uttalte jeg og med rette at Hitlerstyret stod meget svakt likeoverfor Reichswehr. Men etter Rhinlandskuppet er Hitlers prestisje steget enormt. Hans styre må nu ansees for fullstendig konso-

rakteristiske trekk i dette dagens uhyggelige bilde: er at demokratiene oplever en krise og befinner sig på vikende front. Kan ikke demokratiene organisere sig, forene autoritet og frihet i en høiere enhet slik at de blir handlekraftige, risikerer de å bli slått ut enkeltvis eller samlet av diktaturet. Både Mussolini og Hitler spiller på noe viktig når de fremhever folkefellesskapet og den kollektive ånd, de er geniale massepsykologer. Vi har noe å lære av dem på dette felt. Overhodet må vi forstå å se friheten ut fra et sosialt begrep og ikke deklamere om den i en antikveret terminologi. Dette krever en radikal sosial politikk.

Jeg vet ikke om man her hjemme har den rette forståelse av hvad sanksjonspolitikken sammenbrudd egentlig betyr for den kollektive sikkerhet og de små nasjoners skjebne. Det forbauser mig å høre at man ennå tror på å kunne være neutrale under en kommende krig. Alle de jeg talte med både pacifister og nasjonalister var av samme mening at noen neutralitet vil det ikke bli tale om å kunne opprettholde. Det altoverskyggende spørsmål for oss er derfor å organisere vårt forsvar. Skal vi gå inn for en styrkelse av Folkeforbundet slik at det for fremtiden kan hindre en angriper, må der stå makt bak. Og da kommer vi ikke noen vei med luftpakt og traktater, men må skaffe oss et ordentlig forsvar. Det er forstemmende å se hvordan det norske folk synes å sove i denne skjebnesvangre situasjon. Det minner mig om Demorthenes som uopnørlig talte om faren fra Filip av Makedonia. Atenerne hørte ikke på ham — men Filip kom! Hvor ganske anderledes er ikke forståelsen av dette i Sverige.

Der er forøvrig visse tegn innenfor arbeiderpartiet som tyder på at man nu må gå over til en aktiv forsvarspolitik, hvis vi ikke skal lide Etiopias skjebne. Det er på høy tid. For nu har vi å se situasjonen i øinene og innrette oss derefter. Ingen kan si når krigen kommer, det beror på mange makt-faktorer og antendelsens gunstige øieblikk. Da må vi ha et forsvar, som vi sammen med andre makter kan bruke til hevdelse av vår frihet og neutralitet.

Dette sa vår moderne Demosthenes. Og vi tror han har rett i sitt syn.

Utenriksminister Koht reiser til Genève mandag.

Utenriksminister Koht og byråsjef Skylstad i Utenriksdepartementet reiser til Genève mandag for å delta i Folkeforbundets delegertforsamling som begynner tirsdag. De tar rutefly herfra om morgenen og er i Genève og aftenen.

Stortingspresident Hambro, som f. t. er i Paris, reiser derfra til Genève for å delta i møtet.

EN SKRØNE hver dag.

Hansens hadde et svakt håp om å få rike Martinsens sønn og enearving til svigersønn og hadde bedt ham til middag.

— Så god mat er ikke jeg vant til å få, sa den unge mann, da det efter fiskesuppen og fjellørretten blev servert kalkunstek.

— Ikke vi heller, sa Alfred, husets enfant terrible.

De
d
Pa
ove
i

Den
ché i C
cour, h
sin sti
som m
kjente
Paul-Bo
delegert
utdanne
noen å
hans s
miske
gikk ov

O.
GATES
SANGE

Politiken

24 juni 1936.

Silke - elegant og behageligt og gode maskuline Farver PR. SÆT 9,00

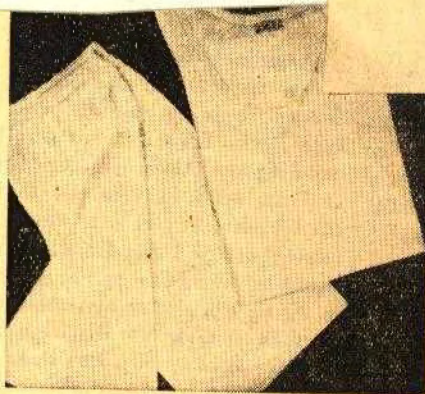
Nu begynder Kampen om Professoratet i Historie

Konkurrencedeltagerne fik i Gaar Emnet for den store Opgave udleveret.

Der er i Aar i hvert Tilfælde 6 Mennesker, der ganske vil faa deres Sommerferie ødelagt, nemlig de 6 Deltagere i Konkurrencen om det ledige Professorat i Historie. I Gaar Morges med første Post modtog de alle et anbefalet Brev med Titlen paa den store Opgave, til hvis Besvarelse Universitetet havde givet dem to Maaneder, og saa viseligt var alt ordnet, at alle Konkurrenterne fik den paa samme Tid, hvad enten de bor i København eller Aarhus. Opgaven blev samtidig udsendt gennem Ritzaus Bureau, og den har følgende Ordlyd: En kritisk Redegørelse for, hvorledes Forbindelsen mellem Danmark og Norge i det 18. Aarhundrede virkede paa de to Folk.

Som bekendt indstillede det filosofiske Fakultet for nogle Maaneder siden 7 Forskere til Konkurrence om den Pro-

fessorpost, der blev ledig ved Professor Aage Friis' Afgang fra Universitetet 1. Oktober i Fjor, nemlig Professor, Dr. phil. Albert Olsen, Dr. phil. Hans Jensen, Lektor, Dr. phil. Vilh. la Cour, Arkivar Dr. phil. Holger Hjelholt, Bibliotekar, Dr. phil. Bøggild-Andersen, Dr. phil. Povl Bagge og Ingeniør Marstrand. Af disse har Dr. phil. Bagge officielt meddelt Fakultetet, at han ikke ønskede at konkurrere, saaledes at Antallet af Deltagere i Øjeblikket er 6, disse har nu faaet Opgaven udleveret. Om de alle afleverer, er et ganske andet Spørgsmaal.

Alle i Sportsfaçon.
Trøjer uden Ermer.
Benkl. med Elastik.

183

SOV DEM GLAD Kr.49
paa en DANA Fjermadras
NOLFI ved VESTERPORT — C. 5405

Ifølge almindelig Universitetssædvane har Deltagerne i en Konkurrence Tildelse til at trække sig tilbage lige til det Øjeblik, da Fristen for Afleveringen af den store Opgave udløber, og det vil i dette Tilfælde sige 1. September.

Almindelig Tilfredshed med Opgaven.

Saa vidt vides er Opgaven blevet

taget med Tilfredshed af Flertallet af Konkurrencedeltagerne, selv om den enkelte kom ret uventet og faldt uden for det Omraade, de egentlig havde tænkt sig. I alle historiske Fagkrese var Opgaven Dagens almindelige Samtaleemne, og fra alle Sider udtales, at det er en virkelig god Opgave, værdig til Konkurrenceopgave om et Professorat. Emnet er betydningsfuldt og samtidig meget vidtspændende, hvorved Konkurrenternes Evner til hurtig at sætte sig ind i en fremmed Opgave, finde Kernepunkterne og trække de store Hovedlinjer i Udviklingen skarpt op netop sættes paa en afgørende Prøve.

Dommerkomiteen.

Til at bedømme de Besvarelser, der indkommer, er der ved kgl. Resolution nedsat en Dommerkomité paa 7 Mand, bestaaende af Dekanen, Docent Ravn som Formand og desuden af Professorerne Aage Friis, Erik Arup og Knud Fabricius. Desuden har Fakultetet opfordret følgende fremmede Forskere til at tage Plads som Dommere, Professor Curt Weibull, Göteborg, Nils Almlund, Stockholm og Worm-Müller, Oslo, medens Bibliotekar, Dr. phil. Ellen Jørgensen fungerer som Suppleant. Hele Dommerkomiteen holdt Møde her i Byen i Lørdags og vil atter træde sammen, naar Tæppet gaar op for Konkurrencens 2. Akt, nemlig de mundtlige Forelæsninger paa Universitetet, der tager deres Begyndelse 21. Oktober.

Tilskuere.

hørere i Gaar indfundet sig i det gule Auditorium i Universitetsannekset, der højlig trænger til Ferieudluftning og Sommerrengøring, for at høre Reserve-læge Esben Kirk forsvare sin Doktorafhandling om Aminosyre- og Ammoniakomdannelsen i Leveren. De fleste af de tilstedeværende blev ovenikøbet siddende i de halvfjerde Time, Handlingen varede, antagelig manglede de Energi til at rejse sig og gaa — for underholdende kunde man ikke kalde Disputatsen, dertil var den altfor speciel. Paa Professorpladserne demonstrerede Prof. Dahl-Iversen sit moralske Mod, der blev baade beundret og misundt, ved at møde i Skjorteærmer.

Prof. Eggert Møller, der var Dagens første Opponent, var derimod trods Hebeløgen i ulastelig sort Jaket, en Paa-kledning, der svarede til hans som altid meget korrekte Opposition. Han var i øvrigt yderst anerkendende og gjorde straks opmærksom paa, at de teoretiske og praktiske Indvendinger, han som intern Mediciner kunde finde, ikke paa nogen Maade berørte Afhandlingens Realitet.

— „De har skrevet en Bog, der behandler et for en Mediciner meget vigtigt Omraade. De har ryddet tidligere Fejltagelser af Vejen og til Gengæld givet os en ny og sikker Viden. Baade ved

Esben Kirk.

for vidtgaaende Slutninger fra Reagensglasset til en levende Organisme.

Den sidste Opponent var Prof. Ege, som beundrede Doktorandens tekniske Kunnen og Evne til at udarbejde Metoder ... Det var et vanskeligt Emne at tage op, fordi man delvis kunde vente sig negative Resultater. Men Præses har ogsaa gjort en positiv Indsats. Professoren troede ubetinget paa hans Paa-visning og Forklaring af, hvorfor Ammoniakindholdet i Blodet stiger hos Patienter med Skrumpelever, men gjorde dog opmærksom paa visse Forhold, der

Tidens Tegn nr 299.
24 Dec. 1934.

Professor Worm Müller fotografert av Tidens Tegn igår.

Professor Worm-Müller 50 år.

Igår feiret professor Worm-Müller hundreårsdagen for sin fars, den store fysiologs, fødsel. Og imorgen feirer han sin egen halv-hundreårsdag på selve julehelgens første festdag. Det hele er noe usedvanlig, det passer godt til Worm-Müller. For almindelig er han ikke, hverken som menneske eller videnskapsmann. I virkeligheten er han en julens gave til hele vårt åndsliv, et forfriskende og livgivende incitament, champagnen i vår tunge historiske videnskap. Han er, som Friedell, hvem Worm-Müller karakteristisk nok beundrer og har skrevet et ypperlig forord til, noe av den geniale dilettant, som fortryller og forarger. For ham er historien kunst og levende filosofi, ingen mekanisk, objektiv videnskap, som lar sig reproducere efter en bestemt metode. Historien er diktning, et kjempedrama av ideer og gåtefulle krefter, skal man løfte Olios hånd og risse ruiner, må man være intuitiv seer, forteller og videnskapsmann samtidig.

Worm-Müller er nettop kunstneren blandt våre tungtskodde metodehistorikere, hans historiske arbeider er levende dikterverker, hvor fortidens skjebner og skikkelser trer frem i nytt og spillende lys.

Dette er jo noe av en kjettersk

innstilling og opptreden, underlig er det derfor ikke at våre mekanisk-marxistiske historikere, som vi nu har en smukk bukett av ved vårt universitet, rynker på nesen av Wormen.

Han kan ta det med knusende ro.

Historiens muse skal nok selv vite å ta vare på hvad som er skrevet av ånd og hvad som er tidsbestemt og forgjengelig.

Worm-Müllers hovedarbeid er hittil Norge gjennom nødsårene, det bredt anlagte og dramatiske epos fra vårt fedrelands krise under det forrige århundredes verdenskrig, et arbeid, solid og glimrende, skrevet med en rekke av nye synspunkter. Det samme kan også sies om hans arbeid: Krisen efter Napoleonskrigene.

Men dette skal ikke være noen nekrolog.

Worm-Müller står midt oppe i et rikt såvel menneskelig som videnskapelig liv. Han tumler med Sjøfartens historie, som blir et standardverk for vårt sjøfarende folk, han har samlet materiale til det arbeid som kanskje blir hans annet hovedverk, 1905. Ingen har som han, forutsetninger for å kunne skape det. Her skal han for godt vise at han har maktet å løfte arven efter sitt store forbillede, Ernst Sars.

For norsk historie, kultur og politikk betyr Worm-Müller et stort løfte og et håp. Vi hilser den-

ne rike og rummelige kulturpersonlighet, den glimrende taler og frisinne politiker, som vårt politiske liv nu har mere bruk for enn noensinne!

'Aftenposten' nr 654.
24. Des. 1934.

Bare tøv å slippe arbeiderregjeringen til av redsel og taktikk.

Tranmæl vant valgslaget ved å stjele Hitlers klær.
Åpenhjertige uttalelser av 50-åringen, professor Jac Worm Müller.

Professor Jac. Worm-Müller.

Første juledag er professor, dr. Jac. S. Worm-Müller 50 år. På selve dobbelthelligdagen, da selv de høioffentligste menn er krøpet inn i privatlivets Diogenes-tønne med familie og ribbe, og verdens bekymringer for en gangs skyld undlater å velte sig inn i stuen til en med den ferske morgenavis eller høitaleren. Men professor Worm-Müller må minst reise til Horten imorgen, byen som næsten valgte ham til stortingsmann, hvis han vil slippe ovasjoner. Det kongelige Frederiks morsomste professor, den elegante forms mester — jeg husker ennå med beundring hans prøveforelesning for dosentstillingen. Det var om Gambetta. I knapphullet satt en stor hvit blomst og formelig slikket sol i all denne næsten romerske veltalenhet som gjorde auditorium 6 til et verdenspolitisk forum de tre kvarter forelesningen varte. Senere har Worm-Müller skrevet og talt og kåsert og gjort verden morsom for sine medmennsker, noget av det nyttigste man kan gjøre, han har lunsjet med Lloyd George og holdt valgforedrag i Horten, han har gitt sine studenterkull et befruktende historisk vid syn som sikkert også kommer deres elever igjen til gode, han har skrevet sitt veldige monumentalverk om sjøfartens historie, kanskje det mest plastiske historieverk som er skrevet på norsk. Og han er blitt en av våre interessanteste politiske profiler, til tross for at hans politiske karriere ennå ikke er begynt. Til gjengjeld er det så mange av dem med karriere som ingen profil har.

Da professoren igår, lillejulaften, ennå ikke var rømt til Horten, kunde han selvfølgelig ikke undgå sin skjebne. Han måtte finne sig i et intervju og snakke om diktatur og demokrati og arbeiderregjering. I

en slags norsk Hitler eller Stalin med treårsplan og det hele og trakk faktisk med sig alle dem som f. eks. i Tyskland vilde gått til nasjonal-socialismen.

— Hvad mener De om tautrekningen mellom demokrati og diktatur idag? Hvem vinner?

— Jeg tror dessverre diktaturendens brer sig. Og det vil fortsette å skje inntil et av diktaturene går i stykker. Korrupsjon og parlamentarisme, sier man, når talen faller på Frankrike. Og så gjør franskmennene bare som i Dreyfussaken. De vasker sitt skitne tøy for all verden. Om korrupsjonen under et diktatur hører vi derimot ingenting før det ryker, da først blir dets finansielle og moralske status klar for enhver. Frankrike behøver ikke være det minste mer korrupt enn f. eks. Russland og Italia. Og hvad sa ikke Hitler om Röhm, da den opvasken kom. Nei, folkestyre betyr kontroll. Selvfølgelig vil jeg ikke fordømme et forbigående diktatur. Folket kan kreve det, og vi hadde jo selv i 1905 et overtalelsens diktatur, som Gambetta sa engang. Men et varig diktatur er kolossalt ødeleggende.

— Holder De på forfatningsreformer her i Norge?

— Jeg tror ikke de betyr så meget, og etter min mening bør ialfall den makt Stortinget har bevares på Stortingets hender. En annen sak er det om det ikke burde skapes rådgivende organer efter det korporative system. Men dette med ekspertene i politikken skal man ikke ta for høitidelig. Det er udmerket at vi får næringslivets menn inn i politikken, men de må samtidig være politisk begavet. Man kan godt være en udmerket skibsskredder, bankchef, professor eller spikerarbeider uten å treffe sømnet på hodet i politisk henseende. Jeg har selv sittet i kommunestyret sammen med udmerkede forretningsfolk, men de har bare kjedet sig til døde, og kommunestyret har ikke egentlig moret sig over dem heller. All politikk er kompromis. Det finnes ingen absolutt politikk. Lloyd George har så rett når han snakker stygt om ekspertene som aldri blir enige og som er bundet til sine

vilt utilfredse med sin nuværende maktposisjon. Men vi har jo Folkeforbundet som til tross for at det er et meget beskadiget organ ialfall gir oss en diskusjonsmulighet. For øvrig er det virkelig nedslående at vi her i Europa til glede for andre raser slåss om Kroatia, Grønland og Saar og forsømmer våre interesser utenfor Europa. Siden de store opdagelsesreiser er det dessverre ikke skjedd noget så avgjørende som verdenskrigen. Da abdicererte Europa, og det som skjer nu er bare en følge av Europas abdikasjon. Og det bør vi i Norge mer enn nogen annen forstå. At de tider som var, aldri, aldri kommer tilbake.

— Hvorfor nettop vi?

— Fordi vi er så avhengig av verdenspolitikken. Vi må være utenrikspolitisk orientert i Norge, og vi er det så altfor lite. Vi må forstå og utlegge det vi ser. Vi lever ikke på noget fugleberg på Grønland, selv om vi lever på de samme breddegrader. Vår flåte seiler i tropiske farvann, hele vår skibsfart burde fortelle oss hvor viktig det er for oss å ha kontinuitet også i vårt utenrikspolitiske syn. Og hvor viktig det er å bekjempe autarki-tendensene som dessverre både er kommet til orde i professor Halvorsen uttalelser og i Arbeiderpartiets pløner. Det er som Bjørnson sa til Sars: «Da vi gikk under tilsjøs var alt forbi, men tilsjøs reiste vi oss igjen. Vår lykke gikk ned i havet, men den stod også op i havet.» Hvad var en av grunnene til at Amerika mistet sin posisjon på sjøen i forrige århundre? At det beholdt sin gamle navigasjonsakt med forbud mot import av utenlandske skib. Nei, la oss ikke engang tenke på hvad som vilde skje hvis vi gikk over til fullt autarki. Hvorfor skal vi i det hele hoppe fra det ene til det annet her i Norge. Hvorfor skal et nytt slagord så lett få makten over folket? Fordi vi ikke har vår historie i orden, fordi det er så få som følger med, fordi vi bare har stjernepolitikk, nogen få politikere som virkelig kan sine ting?

Jeg hører forresten til dem som synes at Norge er et av de få lykelige land her i verden, tross den arbeidsløshet vi har. La oss endelig ikke snakke om ulykken før den er der. Man snakker stadig om den generasjon som har sølt bort milliardene. Men man glemmer hvor meget rikere landet er blitt, jordbruket, skibsfarten, levestandarden så lenge det varer. Jeg ser så godt alle vanskelighetene, men gad vite

Professor Jac. Worm-Müller.

Første juledag er professor, dr. Jac. S. Worm-Müller 50 år. På selve dobbelthelligdagen, da selv de høioffentligste menn er krøpet inn i privatlivets Diogenes-tønne med familie og ribbe, og verdens bekymringer for en gangs skyld undlater å velte sig inn i stuen til en med den ferske morgenavis eller høit-taleren. Men professor Worm-Müller må minst reise til Horten imorgen, byen som næsten valgte ham til stortingsmann, hvis han vil slippe ovasjoner. Det kongelige Frederiks morsomste professor, den elegante forms mester — jeg husker ennu med beundring hans prøvet forelesning for dosentstillingen. Det var om Gambetta. I knappullet satt en stor hvit blomst og formelig slikket sol i all denne næsten romerske veltalenhet som gjorde auditorium 6 til et verdenspolitisk forum de tre kvarter forelesningen varte. Senere har Worm-Müller skrevet og talt og kåsert og gjort verden morsom for sine medmennsker, noget av det nyttigste man kan gjøre, han har lunsjet med Lloyd George og holdt valgforedrag i Horten, han har gitt sine studenterkull et befruktende historisk vid-syn som sikkert også kommer deres elever igjen til gode, han har skrevet sitt verdige monumentalverk om sjøfartens historie, kanskje det mest plastiske historieverk som er skrevet på norsk. Og han er blitt en av våre interessanteste politiske profiler, til tross for at hans politiske karriere ennu ikke er begynt. Til gjengjeld er det så mange av dem med karriere som ingen profil har.

Da professoren igår, lillejulaften, ennu ikke var rømt til Horten, kunde han selvfølgelig ikke undgå sin skjebne. Han måtte finne sig i et intervju og snakke om diktatur og demokrati og arbeiderregjering, slike ubehagelige og tunge ting som andre mennesker gjerne setter på sultekur i julen.

— Når De nu endelig vil snakke om politikk lillejulaften, så må jeg innrømme at jeg opriktig talt ikke er begeistret for tanken på en arbeiderregjering til neste år, sier professoren og hopper like i det. Den kan jo ikke føre nogen arbeiderpolitikk uten straks å bli styrtet. Og etter min mening er det fullkomment tøv å slippe den til av redsel og taktikk. Å eksperimentere på dette område hører ingensteds hjemme. Skal man slippe den til for alvor må man først spørre den om den er revolusjonær eller ikke. Vi ønsker ialfall ikke her i landet nogen centralstyreregjering og nogen lek med revolusjon. Tranmæl er det store ansvarlige X i norsk politikk idag, begavet på mange måter, men —

— Tror De Arbeiderpartiet vant valget på sin marxisme?

— Slett ikke. Hvad blev det ikke sagt om Disraeli: Da whiggene var i badet kom han og stjal klærne. Og samme praksis har Tranmæl fulgt. Han har resolutt og kynisk stjålet Hitlers, Stalins og Roosevelts kappe. Med utrolig smartness blev talemaskinen og asketen Tranmæl og fordi det er store riker som er

en slags norsk Hitler eller Stalin med treårsplan og det hele og trakk faktisk med sig alle dem som f. eks. i Tyskland vilde gått til nasjonal-socialismen.

— Hvad mener De om tautrekningen mellem demokrati og diktatur idag? Hvem vinner?

— Jeg tror dessverre diktatur-tendensen brer sig. Og det vil fortsette å skje inntil et av diktaturene går i stykker. Korrupsjon og parlamentarisme, sier man, når talen faller på Frankrike. Og så gjør franskmennene bare som i Dreyfussaken. De vasker sitt skitne tøy for all verden. Om korrupsjonen under et diktatur hører vi derimot ingenting før det ryker, da først blir dets finansielle og moralske status klar for enhver. Frankrike behøver ikke være det minste mer korrupt enn f. eks. Russland og Italia. Og hvad sa ikke Hitler om Röhm, da den opvasken kom. Nei, folkestyre betyr kontroll. Selvfølgelig vil jeg ikke fordømme et forbigående diktatur. Folket kan kreve det, og vi hadde jo selv i 1905 et overtalelsens diktatur, som Gambetta sa engang. Men et varig diktatur er kolossalt ødeleggende.

— Holder De på forfatningsreformer her i Norge?

— Jeg tror ikke de betyr så meget, og etter min mening bør ialfall den makt Stortinget har bevares på Stortingets hender. En annen sak er det om det ikke burde skapes rådgivende organer etter det korporative system. Men dette med ekspertene i politikken skal man ikke ta for høitidelig. Det er utmerket at vi får næringslivets menn inn i politikken, men de må samtidig være politisk begavet. Man kan godt være en utmerket skibsfører, bankchef, professor eller spikerarbeider uten å treffe sømmet på hodet i politisk henseende. Jeg har selv sittet i kommunestyret sammen med utmerkede forretningsfolk, men de har bare kjedet sig til døde, og kommunestyret har ikke egentlig moret sig over dem heller. All politikk er kompromis. Det finnes ingen absolutt politikk. Lloyd George har så rett når han snakker stygt om ekspertene som aldri blir enige og som er bundet til sine gamle forestillinger.

Forresten er det også farlig med jurister i politikken. Se på Poincaré, jussens blomst i politikken. Uten at jeg vil ha sagt noget vondt om ham for det. Og se hos oss selv. Juristene anvender processens regler og den juridiske tankegang på politikken og skaper å la Poincaré urimelige konflikter. Se bare på Grønlandsaken som var så berettiget i sin kjerne. Christian Michelsen gjorde op med sakførerpolitikken, men sandelig er den ikke kommet tilbake igjen, med hele det juridiske fakultet i spissen. A procedure politikk er det farligste man kan gjøre. Noget av det sørgeligste i Grønlandsaken var forresten det at vi brøt med våre gamle gode almen-europeiske prinsipper, vi som burde forstå at et lite land som Norge kan leve ved å klempe for et felles civilisatoriske mål. Skal vi ikke det lenger er det jo ikke annet å gjøre enn klæ sig i rustning og skaffe sig gassbomber.

— Dette frister mig næsten til å spørre om De hører til dem som tror på en verdenskrig.

— Mulighet er det. Både fordi krigsmentaliteten har grepet så store deler av Europas befolkning og fordi det er store riker som er

vilt utilfredse med sin nuværende maktposisjon. Men vi har jo Folkeforbundet som til tross for at det er et meget beskadiget organ ialfall gir oss en diskusjonsmulighet. For øvrig er det virkelig nedslående at vi her i Europa til glede for andre raser slåss om Kroatia, Grønland og Saar og forsommer våre interesser utenfor Europa. Siden de store opdagelsesreiser er det dessverre ikke skjedd noget så avgjørende som verdenskrigen. Da abdicererte Europa, og det som skjer nu er bare en følge av Europas abdikasjon. Og det bør vi i Norge mer enn nogen annen forstå. At de tider som var, aldri, aldri kommer tilbake.

— Hvorfor nettop vi?

— Fordi vi er så avhengig av verdenspolitikken. Vi må være utenrikspolitisk orientert i Norge, og vi er det så altfor lite. Vi må forstå og utlegge det vi ser. Vi lever ikke på noget fugleberg på Grønland, selv om vi lever på de samme breddegrader. Vår flåte seiler i tropiske farvann, hele vår skibsfart burde fortelle oss hvor viktig det er for oss å ha kontinuitet også i vårt utenrikspolitiske syn. Og hvor viktig det er å bekjempe autarkitendensene som dessverre både er kommet til orde i professor Halvorsen uttalelser og i Arbeiderpartiets plener. Det er som Bjørnson sa til Sars: «Da vi gikk under tilsjøs var alt forbi, men tilsjøs reiste vi oss igjen. Vår lykke gikk ned i havet, men den stod også op i havet.» Hvad var en av grunnene til at Amerika mistet sin posisjon på sjøen i forrige århundre? At det beholdt sin gamle navigasjonsakt med forbud mot import av utenlandske skib. Nei, la oss ikke engang tenke på hvad som vilde skje hvis vi gikk over til fullt autarki. Hvorfor skal vi i det hele hoppe fra det ene til det annet her i Norge. Hvorfor skal et nytt slagord så lett få makten over folket? Fordi vi ikke har vår historie i orden, fordi det er så få som følger med, fordi vi bare har stjernepolitikk, nogen få politikere som virkelig kan sine ting?

Jeg hører forresten til dem som synes at Norge er et av de få lykelige land her i verden, tross den arbeidsløshet vi har. La oss endelig ikke snakke om ulykken før den er der. Man snakker stadig om den generasjon som har sølt bort milliardene. Men man glemmer hvor meget rikere landet er blitt, jordbruket, skibsfarten, levestandarden så lenge det varer. Jeg ser så godt alle vanskelighetene, men gad vite om det ikke er slik med folk idag som med gamle Jacob Aall: Det var så gode og gyldne tider i gamle dager. Den tyske professor Delbrück foretok engang en undersøkelse for å få klarhet over dette merkelige problem at man alltid synes det var så deilig i gamle dager. Og det viste sig at man selv i glimrende opgangstider klaget over at det var så meget bedre tidligere. Det er virkelig en stor fell ved oss at så få kan være «glad i det nærværende» som Horats sa. Vi lever i fortid og fremtid, og det må jo dessverre jeg som Samtidens redaktør innstille mig efter.

— Det var litt av det fødselsdagsbarnet rakk å få sagt mellem frokosten og en kransepålegning igår formiddag. — professoren feiret nemlig igår sin far, professor Worm-Müllers, 100-årsminne ved å legge en stor krans på sin fars grav på Vår Frelses gravlund. Ute hvirvlet snefillene og forsvant så snart de bare nådde bakken. Forhåpentlig er det blitt litt mer igjen av det overdådige lille politiske snefall professor Worm-Müller gav til beste for en forstyrret av søndagsfreden igår.

Tidens Tegn m 207.

12 okt. 1938.

WORM-MÜLLER DRIKKER KAFFE

Og snakker om Friedell og hans kulturhistorie.

Har Norge for mange professor-historikere — og trenger vi dilettanter?

Det norske bokmarked er blitt velgjørende allsidig — ved siden av vår egen tallrike dikterskares frem-

des a forresten alle teorier. Marx' klassekamp-teori er særdeles inspirerende, men der er tidsavsnitt hvis vesen og kjerne en absolutt ikke får øie på hvis en bare holder sig til den.

Da jeg av kollega Ratche i Morgenbladet har lært at intervjueren undertiden bør avbryte sitt objekt med en lengere åndfull utredning som dog bør stå i et visst forhold til emnet, sier jeg: Marx hevder jo at enhver stor åndens mann i høi grad preges av de økonomiske vilkår i den tid han lever — av miljøet, med andre ord. Altså må han selv være miljøbestemt, og hans økonomiske klassekamp-teori resultatet av et århundre som ikke så ånden for bare penger. — Eller er dette resonnement det som kalles en ringslutning?

Men Worm-Müller tar pent på den unge, ærgjerrige intervjuer og svarer: Marx er utvilsomt preget av at han tenkte nettop i de år da den nye kapitalisme fødtes, ved inngangen til jern- og ståltiden. Men også i ideens verden har han sine nære forgjengere, hans lære var utenkelig uten Hegels system. — Og plutselig gjør han et av de brå kast i tanken som gjør en

bringelser gir forlagene oss hvert år en rekke ypperlige oversettelser av de beste utenlandske romaner, og ved siden av skjønnlitteraturen har den gode populærvitenskap erobret et sikkert og stadig økende publikum. Det er betegnende at høstens to litterære begivenheter — foreløbig! — er en norsk roman og en tysk kulturhistorie: Hamsuns „Men livet lever” og Egon Friedells „Vår tids kulturhistorie”.

Det var professor Worm-Müller som opdaget Friedell for Aschehougs forlag og han har også forsynt boken med et utmerket lite forord som forbereder leseren på hvad han skal finne i de tre bind av den nye kulturhistorien som sendes ut etter hvert. Og derfor var det såre naturlig å innvikle professoren i et lite intervju da vi forleden traff ham på Teaterkafeen ved en kopp kaffe mellom en konferanse, en middag og en avreise til Horten. Og som det sømmer sig en klok og fremstormende politiker grep Worm-Müller og begynte med å spørre: Synes De ikke Friedell er morsom. Selvsagt sier han en del gale ting og det lyner jo av paradokser på hans vel, men derfor må en ikke tro at han er overfladisk. Han er meget lærd — og uhyre allsidig — og hans hovedthesis: at hver tidsalder har sin ledende idé som preger tiden, fra filosofien og til damemotene, er meget fruktbar. Den kan bare ikke, som han gjør det, anvendes (Forts. siste side)

interessanteste epoker i verdenshistorien. Han vil egge oss til å finne et i dagens kamp, det som kan ligge snublende nær, men som av oss ser fordi det ligger så nær innpå oss. Det er litt å tenke på at våre barnebarn kommer til å le av oss fordi vi så det centrale i vår egen tid, var optatt av å slåss om sekunding.

En nu må jeg nok gå. Toget til en går om ti minutter.

Pueblo.

gjenn
Sars
Marx
—
dell
fag.
Norg
bitt
mang

andre land — særlig Frankrike og England — har hatt i sine historiske „dilettanter”. Særlig er det sørgelig at ingen av våre politikere ut fra sin praksis og erfaring har skrevet svunne tiders historie — slik som f. eks. Winston Churchill.

— Men næsten alle norske historikere har da samtidig vært politikere, fra Sars og Yngvar Nielsen til Bull og Worm-Müller?

— Det er noe annet. Vi var historikere først. Charman ved en bok som Churchill „The worlds crisis” er at den er skrevet av en mann som er politiker av fag.

— Hvad er det betydeligste i Friedells kulturhistorie?

— At han peker på problemet „idag”. Han tvinger oss til å ta standpunkt til vår egen tid, en av de

WORM-MÜLLER DRIKKER KAFFE

Og snakker om Friedell og hans kulturhistorie.

Har Norge for mange professor-historikere — og trenger vi dilettanter?

Det norske bokmarkedet velgjørende allsidig — ved vår egen tallrike dikterskare

des a jo forresten alle teorier. Marx' klassekamp-teori er særdeles inspirerende, men der er tidsavsnitt hvis vesen og kjerne en absolutt ikke får øie på hvis en bare holder sig til den.

Da jeg av kollega Ratche i Morgenbladet har lært at intervjueren undertiden bør avbryte sitt objekt med en lengere åndfull utredning som dog bør stå i et visst forhold til emnet, sier jeg: Marx hevder jo at enhver stor åndens mann i høy grad preges av de økonomiske vilkår i den tid han lever — av miljøet, med andre ord. Altså må han selv være miljøbestemt, og hans økonomiske klassekamp-teori resultatet av et århundre som ikke så ånden for bare penger. — Eller er dette resonnementet det som kalles en ringslutning?

Men Worm-Müller tar pent på den unge, ærgjerrige intervjuer og svarer: Marx er utvilsomt preget av at han tenkte nettop i de år da den nye kapitalisme fødtes, ved inngangen til jern- og ståltiden. Men også i ideens verden har han sine nære forgjengere, hans lære var utenkelig uten Hegels system. — Og plutselig gjør han et av de brå kast i tanken som gjør en

bringelser gir forlagene oss hvert år en rekke ypperlige oversettelser av de beste utenlandske romaner, og ved siden av skjønnlitteraturen har den gode populærvitenskap erobret et sikkert og stadig økende publikum. Det er betegnende at høstens to litterære begivenheter — foreløbig! — er en norsk roman og en tysk kulturhistorie. „Men livet lever” og „År tids kulturhisto-

Worm-Müller for Aschehougs forsynt bo forord som han skal kulturhvert. inn- at stykket blev tatt opp igjen i lagt et av har det gått 30 ganger, — for ut- regningssvarende hus de ar ment- det er ikke dar- til b- fitt- Of i år, forteller hadde barn De men

samtale med ham så spennende: Er det ikke rart å tenke på, sier han, at denne tyske filosof som kanskje et snes nordmenn har lest ordentlig, på en måte kan sies å være far til de tre store norske partier — til høire gjennom Monrad, til venstre gjennom Sars og til arbeiderpartiet gjennom Marx.

— Noe av det morsomste ved Friedell er at han ikke er historiker av fag, fortsetter Worm-Müller. Her i Norge er historien i altfor høy grad blitt en professor-vitenskap, vi har manglet det insiterende element som andre land — særlig Frankrike og England — har hatt i sine historiske „dilettanter”. Særlig er det sørgelig at ingen av våre politikere ut fra sin praksis og erfaring har skrevet svunne tiders historie — slik som f. eks. Winston Churchill.

— Men næsten alle norske historikere har da samtidig vært politikere, fra Sars og Yngvar Nielsen til Bull og Worm-Müller?

— Det er noe annet. Vi var historikere først. Charmen ved en bok som Churchill „The worlds crisis” er at den er skrevet av en mann som er politiker av fag.

— Hva er det betydeligste i Friedells kulturhistorie?

— At han peker på problemet „idag”. Han tvinger oss til å ta standpunkt til vår egen tid, en av de

aller interessanteste epoker i verdenshistorien. Han vil egge oss til å finne pointet i dagens kamp, det som kanskje ligger snublende nær, men som ingen av oss ser fordi det ligger så altfor nær innpå oss. Det er litt trist å tenke på at våre barnebarn nok kommer til å le av oss fordi vi ikke så det centrale i vår egen tid, men var optatt av å slåss om sekundære ting.

Men nu må jeg nok gå. Toget til Horten går om ti minutter.

Pueblo.

Dagbladet nr 236.
10 okt. 1933.

Worm-Müller i Ullern.

Venstre hadde igår et ypperlig valg møte i Ullern middelskoles gymnastikksal. Innledningsvis talte venstres fører i Akershus, advokat Arne Sunde, om stillingen i distriktet og uttalte til slutt håpet om at venstre igjen måtte vinne tilbake for Johan Sverdrups gamle krets sine fortjente plasser i Stortinget.

Professor Worm-Müller gikk løs på den valgkritiske situasjon i et foredrag som varte i halvannen time. Han hadde valgt å tale i sin gamle krets Ullern fordi han så gjerne vilde anbefale Arne Sundes valg, den ærlige og sterke venstrepolitiker.

I sitt foredrag berørte han venstres kraftige arbeid for å redde ungdommen ut av arbeidsløsheten som er den største opgave våre politikere har å kjempe med idag. Han drog tilfelts mot de revolusjonære ideer i arbeiderbevegelsen og pekte på den danske og svenske regjering som har vunnet tillit på sin ærlige politikk. Senere i sitt foredrag gikk han over til de førende tanker i venstres arbeid: å bevare freden og samhørigheten mellom folkene.

Det strålende foredrag blev mottatt med stor begeistring og professoren blev hjertelig hyllet.

II, s. 125

Dagbladet nr 236.
10 okt. 1933.

Collett Vogt om Worm-Müller.

Han vil tilføie Stortinget adel og ånd

Nils Collett Vogt har sendt Østlandsposten følgende varme anbefaling av professor Worm-Müllers kandidatur:

I mine tanker vil professor Worm-Müller, forutsatt at han blir valgt til stortingsmann for Vestfold-byene, også tilføre Norges nasjonalforsamling adel og ånd.

Nils Collett Vogt.

II, s. 125

TATTLER:

UKENS PORTRETT

Bakfra lignet han en stor snegl på to der han uhyre langsomt slepte sig op forbi Glitnegården. Det var åpenbart at hvert skritt var en lidelse, — allikevel hørte de raske og rørige forbipasserende med forundring at han nynnnet en stump innviklet Beethoven med en litt hes men meget charmerende stemme. Og midt i den sankt-veitsdans av smertegrimaser som for øieblikket var hans ansikt, danset to skjøiere av noen øine en lykkelig tindrende charleston. Han stanset og hans smil gjorde vinterdagen lys.

— Det ser svinaktig vondt ut! sa jeg.

— Vondt? sa han, å langt fra. Det er deilig. Intet er som å stå op av en giktfeber, intet er som solen og livet og handlingen efter en sykdom. Herregud, dere dumsunde mennesker vet ikke hvad dere går glipp av. Det kan ikke nytte å gå gjennom livet med impregnert piggetråd istedenfor nerver. De skulde en gang oppleve dette å dukke op av elendigheten og se alt liv på ny. Men dere er så friske at den ene dag følger den annen og ba-

re danner en lang grå hverdag. Så arbeidet han sig videre på sin trøstesløse marsj mot Lapse-torvet. Men hans ånd løp langt, langt foran kroppen, ut over alle landegrenser, langt inn i historiens fortid og handlingens fremtid.

Idag traff jeg ham igjen på Løvebakken, hvor han i en bitte liten pause mellom valgforedragene, kretset omkring, som forbryteren der hvileløst flakker om åstedet. Sund og lykkelig, spotsk og begeistret, trett av kamp, men lysten på strid allikevel.

Det er et ganske besynderlig menneske, fest og smittsom spenning følger ham bestandig, av og til skulde en tro han måtte brenne sig selv op innenfra, slik raser temperamentets motor i ham. Men han holder, — kanskje fordi han ustanselig fødes på ny.

Tross 22 operasjoner i hodet, sitter det fremdeles fast på skuldrene og hans motstandere har undertiden fått føle at det er godt. Han er et av de få mennesker som forstår å utnytte selv sykdommen, han trives med den, fordi den gir ham så megen lykke hver gang han er kvitt den. Han trives på de mest prosaiske reiser, — fordi ankomsten gjør ham lystig.

— Når jeg nå kommer inn fra Horten, sier han, så har jeg det akkurat som en gammel onkel på besøk fra provinsen. Så går jeg på Bristol og ser mig omkring med forundrede øine,

Professor WORM-MÜLLER.

— Men alt dette maset med valgkampen, — liker De det i lengden?

— Jada, jada, — man må da møte livet med et smil! Man skal da ikke gå omkring og se ut som sitt eget gjenferd fordi om man arbeider. Verden vilde ha det bedre, hvis dens statsmenn var fylt av litt annet enn bekymring for fremtiden og gremmelse over fortiden. Nyt nuet!

— Og nu vil De altså inn den porten der og nyte nuet?

— Ja, nettop. Jeg vil det. Po-

lig virksomhet. Jeg kjenner dette snakket om at Stortinget ikke er noe, dette skjellsordet «levebrødspolitiker». Så enkelt er det ikke. Tror noen virkelig at en mann vilde kaste bort tre år av sitt liv for bare å sitte der inne. Nei, dertil er livet for kort og for dyrt. I mig har alltid fortid og fremtid kjempet, jeg liker å granske fortiden, men egentlig har jeg aldri vært så begeistret for livets pedagogiske side. Jeg vil handle, være med, gjøre nytte. Jeg skulde begynt med det for len-

å slåss?

— Ja, men ikke bare for slagsmålets skyld. Den form for morsjon har jeg aldri forstått. En opgave kan man kjempe for, men i mange spørsmål er forliket en vakker utvei. Hvorfor skal mennesket alltid se dom for alle mulige ting?

— De slåss ganske livlig nett-op i disse dagene.

— Ja, og egentlig er det nok så fantastisk hvad der sies og skrives om en. Gamle Bjørnson hadde det godt sånn, for Karoline var hans grove filter. Hun opsnappet den usmakelige hverdag så den aldri slapp inn til ham, han satt der og kjørte frem gjennom strålefyrd — mens Karoline leste lokalaviser. Man skulde ha en kone i valgkampen.

Det var et betydningsfullt år, 1902, for det skaffet oss en herrens mangfoldighet av vordende politikere. «Wormen», Trædal, Sunde, Hambro det var Studentersamfundets duskamerater, allerede den gang sloss de så fillene føk. Og ryet fra den gang gav dem for alltid en plass i samtidens aktelse, enda deres diskusjonsinnlegg vel egentlig var mer artistiske enn strengt overbevisende.

Som da Hambro hadde sitt livs første store aften under diskusjonen om «Uekte barns arverett». Han var selvsagt mot forslaget. «Tenk Dem», sa han, «August den sterke av Polen hadde 364 uekte barn, og hvor bærer det under slike omstendigheter hen?» Han gjorde lykke, og siden er jo dette «hvor bærer det hen?» blitt et konservativt slagord.

Worm-Müller vant på striden om Sven Hedin og Martin Tranmæl, — det var en kamp om det fri ords rett, og hele byen, ja hele landet kjempet med. Worm-

gumenter, hørt på alt tenkelig tull og tøis. Ved styrebordet var de meget nervøse, hvad kom han til å si? Han var jo så sprekkeferdig av alle disse uttalelser og forskjelligartede meninger som en ballong. Men så besteg han katetret, og plutselig var han to hoder høiere enn det alt sammen. Hans tale var klar som glass, hans egen mening skar gjennom sludderet som en skarp kniv.

Slik har han alltid vært, følsom for alt, villig til å opfange alt, impulsiv i privatlivet, nøktern og kold i det øieblikk han bestiger talerstolen.

— Hvad synes De nå selv er forskjellen mellom Dem og Hambro, — dere taler jo begge med adskillig glede?

— Forskjellen? Tja, for det første liker jeg å ha alle opplysninger klart ordnet først. Slik har jeg alltid arbeidet, jeg går gjerne en ukes tid og promenerer og pønser på tingene, ingen tror jeg gjør noen verdens ting, men det er da jeg arbeider. Jeg kan ikke som Hambro ta merkelige tall ut av luften og sette dem i anførselstegn når øieblikket krever det. II, 125

— Videre

— Tja ... når jeg har noe på hjertet, da føler jeg det som om jeg er en vill og brusende

— Fortsettes 11. side 1 spalte. —

UKENS PORTRETT

Bakfra lignet han en stor snegl på to der han uhyre langsomt slepte sig op forbi Glitnegården. Det var åpenbart at hvert skritt var en lidelse, — allikevel hørte de raske og rørige forbipasserende med forundring at han nynet en stump innviklet Beethoven med en litt hes men meget charmerende stemme. Og midt i den sanktveitsdans av smertegrimer som for øieblikket var hans ansikt, danset to skøiere av noen øine en lykkelig tindrende charleston. Han stanset og hans smil gjorde vinterdagen lys.

— Det ser svinaktig vondt ut! sa jeg.

— Vondt? sa han, å langt fra. Det er deilig. Intet er som å stå op av en giktfeber, intet er som solen og livet og handlingen etter en sykdom. Herregud, dere dumsunde mennesker vet ikke hvad dere går glipp av. Det kan ikke nytte å gå gjennom livet med impregnert piggråd istedenfor nerver. De skulde en gang oppleve dette å dukke op av elendigheten og se alt liv på ny. Men dere er så friske at den ene dag følger den annen og ba-

re danner en lang grå hverdag. Så arbeidet han sig videre på sin trøstesløse marsj mot Lape-torvet. Men hans ånd løp langt, langt foran kroppen, ut over alle landegrenser, langt inn i historiens fortid og handlingens fremtid.

Idag traff jeg ham igjen på Løvebakken, hvor han i en bitte liten pause mellom valgforedragene, kretset omkring, som forbryteren der hvileløst flakker om åstedet. Sund og lykkelig, spotsk og begeistret, trett av kamp, men lysten på strid allikevel.

Det er et ganske besynderlig menneske, fest og smittsom spenning følger ham bestandig, av og til skulde en tro han måtte brenne sig selv op innenfra, slik raser temperamentets motor i ham. Men han holder, — kanskje fordi han ustanselig fødes på ny.

Tross 22 operasjoner i hodet, sitter det fremdeles fast på skuldrene og hans motstandere har undertiden fått føle at det er godt. Han er et av de få mennesker som forstår å utnytte selv sykdommen, han trives med den, fordi den gir ham så megen lykke hver gang han er kvitt den. Han trives på de mest prosaiske reiser, — fordi ankomsten gjør ham lystig.

— Når jeg nå kommer inn fra Horten, sier han, så har jeg det akkurat som en gammel onkel på besøk fra provinsen. Så går jeg på Bristol og ser mig omkring med forundrede øine, som om det alt sammen var første gang.

Professor W O R M - M Ü L L E R.

— Men alt dette maset med valgkampen, — liker De det i lengden?

— Jada, jada, — man må da møte livet med et smil! Man skal da ikke gå omkring og se ut som sitt eget gjenferd fordi om man arbeider. Verden vilde ha det bedre, hvis dens statsmenn var fylt av litt annet enn bekymring for fremtiden og gremmelse over fortiden. Nyt nuet!

— Og nu vil De altså inn den porten der og nyte nuet?

— Ja, nettop. Jeg vil det. Politikk er både kunst og videnskap, Stortinget, det er virke-

lig virksomhet. Jeg kjenner dette snakket om at Stortinget ikke er noe, dette skjellsordet «levebrødspolitikere». Så enkelt er det ikke. Tror noen virkelig at en mann vilde kaste bort tre år av sitt liv for bare å sitte der inne. Nei, dertil er livet for kort og for dyrt. I mig har alltid fortid og fremtid kjempet, jeg liker å granske fortiden, men egentlig har jeg aldri vært så begeistret for livets pedagogiske side. Jeg vil handle, være med, gjøre nytte. Jeg skulde begynt med det for lenge siden, igrunnen.

— Jeg tror De lengter efter

å slåss?

— Ja, men ikke bare for slagsmålets skyld. Den form for morsjon har jeg aldri forstått. En oppgave kan man kjempe for, men i mange spørsmål er forliket en vakker utvei. Hvorfor skal mennesket alltid se dom for alle mulige ting?

— De slåss ganske livlig nettop i disse dagene.

— Ja, og egentlig er det nok så fantastisk hvad der sies og skrives om en. Gamle Bjørnson hadde det godt sånn, for Karoline var hans grove filter. Hun opsnappet den usmakelige hverdag så den aldri slapp inn til ham, han satt der og kjørte frem gjennom strålefryd — mens Karoline leste lokalaviser. Man skulde ha en kone i valgkampen.

Det var et betydningsfullt år, 1902, for det skaffet oss en herrens mangfoldighet av vordende politikere. «Wormen», Trædal, Sunde, Hambro det var Studentersamfundets duskamerater, allerede den gang sloss de så fillene føk. Og ryet fra den gang gav dem for alltid en plass i samtidens aktelse, enda deres diskusjonsinnlegg vel egentlig var mer artistiske enn strengt overbevisende.

Som da Hambro hadde sitt livs første store aften under diskusjonen om «Uekte barns arverett». Han var selvsagt mot forslaget. «Tenk Dem», sa han, «August den sterke av Polen hadde 364 uekte barn, og hvor bærer det under slike omstendigheter hen?» Han gjorde lykke, og siden er jo dette «hvor bærer det hen?» blitt et konservativt slagord.

Worm-Müller vant på striden om Sven Hedin og Martin Tranmæl, — det var en kamp om det fri ords rett, og hele byen, ja hele landet kjempet med. Worm-Müller hadde i dagene før debatten snakket med all verden, absorbert de merkverdige ar-

gumenter, hørt på alt tenkelig tull og tøis. Ved styrebordet var de meget nervøse, hvad kom han til å si? Han var jo så sprekkeferdig av alle disse uttalelser og forskjelligartede meninger som en ballong. Men så besteg han katetret, og plutselig var han to hoder høiere enn det alt sammen. Hans tale var klar som glass, hans egen mening skar gjennom sludderet som en skarp kniv.

Slik har han alltid vært, følsom for alt, villig til å opfange alt, impulsiv i privatlivet, nøktern og kold i det øieblikk han bestiger talerstolen.

— Hvad synes De nå selv er forskjellen mellem Dem og Hambro, — dere taler jo begge med adskillig glede?

— Forskjellen? Tja, for det første liker jeg å ha alle opplysninger klart ordnet først. Slik har jeg alltid arbeidet, jeg går gjerne en ukes tid og promenerer og pønser på tingene, ingen tror jeg gjør noen verdens ting, men det er da jeg arbeider. Jeg kan ikke som Hambro ta merkelige tall ut av luften og sette dem i anførselstegn når øieblikket krever det. II, 125

— Videre

— Tja ... når jeg har noe på hjertet, da føler jeg det som om jeg er en vill og brusende

— Fortsettes 11. side / spalte. —

stisk, borende X. Men hvad kan man vente når han begynner å snakke?

«Dagbladet» nr 234.

7 okt. 1933.

kongedømmet segja at absolut veto kan det ikkje gjeva upp, so må me ope svara at då lyt me gjeva upp kongedømmet. Alt etter sanksjonsnekinga i 1880 hadde Bjørnson byrja å agitera for republikken, og no gledde han sig over at den republikanske stemninga steig og breidde seg frå bygd til bygd. Um republikken hadde vorte proklamert no, vilde han ha vorte motteken med stormande jubel i Nord-Trøndelag, sa ein av tingmennene frå dette radikale fylket fleire år seinare i Stortinget . . .

«OPRAABET TIL CHRISTENDOMMEVENNER»

Valstrida hadde vort og han stogga ikkje me krassaste vitnemålet um «OPRAABET TIL Christendomme vort Land» som vart sendt over nyttår 1883, «Kongens fallitterklæring» som Bismarck hadde underskriven av bispe og sorane ved det teologiske halvtridje hundre and samfundsstøtter. Her i Norge at det som stod attum og var drivkrafta og de ånd i han, det var f

ling av til riks- i 1882 onet av var ein eit full- utte ve- en had- t skipa at over Men 14 gjenom største siger. Det fekk 83 stortingsmenn mot 31 høgare, og millom urveljarane hadde det 42 881 mot 28 411 høgare. På bygdene hadde vinstre fått nær 3/4 av alle røystene, og jamvel i byane hadde det gått fram

privat arbeidsløshet støttelse.

munes fremgangs-
er mot loven.

Misbruk
foreldet l
bestemme

de arbeidsledige. Sikkert hadde de ikke tenkt sig nedenstående:

En kvinne har vært hjemmefra i 20 år og klart sig selv siden 15 års alderen. Hun har fire brødre som tjener til sitt eget, kones og barns underhold. Så vidt. Men hun har også en far som er arbeidsløs. Han har fått underhold av kommunen, som med loven i hånden kan trekke av hennes hushjelpplønn.

Eller:

En gammel mann har få arbeidsår tilbake og få kroner i banken. Men han har en sønn som har kone og barn, men intet arbeid. Understøttelse av kommunen får han og denne kan med loven i hånden kreve å få bankboken utlevert og å ta trekk i farens lønn. Vel å merke bare for den utregnede del som faller på sønnens part, svigerdatter og barnebarn har den gamle ikke forsørgelsesplikt overfor.

Eller:

Et ektepar har i 30 år nordpå. Slitt sig frem noen kroner i banken. som bor langt sydpå er arbeidsløs og får bidrag nen. Med loven i hånden kreve halvparten av de sparte penger. Det er fellesboet og hun har plikt overfor sin far.

Men det kan hende.

Det aller utroligste lertid at tross det står Fattigstyret ska om den forsørgelsesplikt evne til å erstatte så dette for Oslo kommune mende av et under ses utvalg.

Altså helt i strid med Dette utvalg består av personer. Når dertil t

Fortsatt fra 7. side.

elv ned fjellsiden om våren, mens ...

— Mens Hambro er den grunn, jevnt flytende Amazonflod?

— Det der sa ikke jeg!

— Og forskjellen på dere som politikere?

— Jeg elsker å se ting gro, — Hambro liker å se maskineriet gå.

— Og hvad er det rareste i valgkampen?

— At Quisling taler. De skulde hatt ham gående som en stor skygge på teppet, som et mystisk, borende X. Men hvad kan man vente når han begynner å snakke?

Fidens Tegn nr 233.

7 okt. 1933.

II, 13. 125

I et aktuelt valgforedrag igår betonet Worm Müller med glødende veltalenhet at vi nu måtte slutte op om Johan Sverdrup.

Aftenposten nr 505.

7 okt. 1933.

Dagbladet satte som overskrift over Mowinckels tale i Genf:

«Norge driver aktiv verdenspolitikk gjennom Mowinckels formannstale. En virkningsfull appell til stormaktene».

Skulde det mot formodning vise sig at dette ikke nytter, er efter forlydende Betzy Kjelsberg den næste som skal leve.

*

Trygve Sundt er optatt herhjemme. Med å rette virkningsfulle appeller, for det meste på vers, til venstres velgere i Oslo. Han kjenner dem fra lang tid tilbake personlig allesammen.

*

Og professor Worm-Müller taler ustanselig om «Sjøfartens historie». Når han er falt igjennem ved valget vil han kunne ofre sig udelst for «Norges aktive verdenspolitikk»; han har som bekjent allerede været i Genf flere ganger og kjente visstnok Briand ganske godt.

*

Mens Mowinckel vil benytte den tid verdenspolitikken måtte levne ham, til å stille med sakene herhjemme. Hans internasjonale posisjon blev betydelig styrket ved de frydeskrik som efter grønlandsdommen opløftedes fra Danmark, da han blev statsminister i Norge.

*

II, s. 125

2 okt. 1933.

Worm-Müllers foredragsreise.

Norges fredspolitikk
i Genève.

Fru Kjelsberg advarer
kvinnene med erfaringer
fra Tyskland.

Professor Jac. S. Worm-Müller har nu avsluttet en foredragsreise til de største byene langs Sørkysten. For overfylt hus har han talt i Arendal, Kristiansand, Stavanger, Hauge-sund og Bergen; overalt har begeistringen vært stor. I Stavanger og Haugesund blev foredraget også overført til høit- talere på torvet som var fullt av tilhørere. Worm-Müller fortsetter nu til Vestfoldbyene, men taler onsdag i kringkastingen på venstres vegne. Dagbladets korrespondent forteller om foredraget i Bergen:

Privattelegram.

Bergen, idag.

I venstres valgkamp holdt fru Betzy Kjelsberg og professor Worm-Müller foredrag her i byen. Fore- dragsmøtet som blev holdt i Turn- hallens store sal hadde samlet fullt hus.

Fru Kjelsberg tok for sig for- skjellige poster i venstres program og festet særlig oppmerksomheten ved den post som er av så stor betyd- ning for kvinnene, nemlig at kvinne- ne skal ha samme rett som mennene i samfundet. Fruen uttalte at en av de praktiske opgaver til innfrielse av denne post vilde venstregerin- gen komme til å ta op i form av en proposisjon om endring av loven av 1912, slik at kvinnene fikk adgang til de embedsstillinger som nu er luk-

ket for dem. Forholdene i Tyskland gav kvinnene bud om at de måtte være på vakt. Dersom lignende kref- ter skulde komme til makten her i landet, kunde kvinnene risikere å ta- pe de rettigheter de hadde oparbei- det sig gjennom de tyve år de har hatt stemmerett.

Professor Worm-Müller holdt et strålende foredrag som gang på gang blev avbrutt av begeistret ap- plaus. Det meste av foredraget vil være kjent fra referat tidligere i Dagbladet, men professoren kom og- så inn på statsminister Mowinckels tale i Genève. Han sa at talen var i Nansens og Folkeforbundets ånd. Det Mowinckel gjorde var å heise Norges flagg i menneskehetens tje- neste og med denne tale blev Norges fredspolitikk gjennom årene til ver- denspolitikk og denne fredens og ne- stekjærlighetens ånd som har stats- ministerens tale oppe, den måtte vi føre hjem til vår indre politikk til av- løsning for de voldstendenser som nu gjør sig gjeldende.

Overrettssakfører Arthur Sundt takket på Bergens venstres vegne for de to utmerkede foredrag og ut- talte at man måtte være pro- fessor Worm-Müller takknemlig for- di han hadde stillet sin rike begavelse og sin flammende be- geistring i venstres tjeneste ved å stille sig til stortingsvalget. Herr Sundt uttalte videre det beste håp for professorens kandidatur i Vestfold og forsamlingen gav sin tilslutning ved et kraftig tre ganger tre hurra.

II, 125

Uavangren nr 231.
30 sept. 1933

Worm Müller i Bethania.

Et godt og morsomt venstre-foredrag.

Professor Worm Müllers valgforedrag i Betania igår kveld hadde samlet fullt hus, og venstres store festtaler og charmer skaffet sine tilhørere en morsom aften.

Foredragsholderen blev introdusert av Arthur Tennesen med noen ganske få ord.

Worm Müller omtalte først venstres lange historie.

Partiet kunde i år se tilbake på 50 års virke som parti, sa han, og i denne tiden var det vesentlig venstre som hadde regjert, som hadde ført og som hadde skapt de sosiale fremskritt landet hadde hatt. Venstre var også det eneste parti som hadde vært trofast mot sig selv og sine ideer, motsatt de andre partier, som hadde skiftet standpunkter efter som det passet, og som nu stod sammen om å rope på den sterke mann til å føre landet. Bare venstre hadde bevart sammenhengen, og derfor var venstre kort og godt, sa taleren videre, det eneste samlende parti i dette land, og de som nu støttet de revolusjonære, vilde nok siden engang finne tilbake til sitt ophav, venstre.

Motsatt venstre hadde høire aldri vært noe trofast parti, undtatt de første år i partiets historie, og enda mindre hadde frisinne ven-

stre vært noe trofast parti, der det bare siden siste valg hadde klart å slå dobbel saltomortale omkring sitt eget program.

Det det blir kjempet om i år er folkestyret, mot arbeidsløsheten og krisen, sa taleren. Det er en trang tid vi lever i nu, men også en stor tid. Meget av det vi trodde på er vekkt nu. Diktaturet har mange-steds inntatt folkestyrets plass, vi har sett marxismens fallitt, vi ser den gamle la-skure-liberalismens undergang. Folkene og deres statsmenn er søkende. Det gjelder derfor nu mer enn noensinne å holde hodet kaldt og hjertet varmt, men då måtte man være venstremann. Venstre kunde også riktignok begå feil, men i det store og hele var venstres politikk det rette. Det betød folkestyre. Det holdt på et rettferdig samfund og ikke på noe overgrep fra en enkel klasse.

Det nyttet ikke om man hadde et system, hvis man ikke hadde samfundsånd, for alle var i samme båten nu. Men fordi venstre mente dette, var det venstre som blev bekjempet og som blev beskyldt for å være de halve standpunktets parti, og det av partier som bare hadde skiftet standpunkter.

Høire vilde samling, men venstre vilde den sanne samling, sam-

men med arbeiderpartiet og de andre, for alle var først og fremst nordmenn. Ellers kunde ikke taleren forstå hvad det skulde samles om, en kunde jo ikke bli syndelig klok av å se på dette forvrevlede valg med alle dets liste-forbund. Om pengepolitikken kunde det ikke være, mente taleren, for der var høire og venstre enige, mens bondepartiet og arbeiderpartiet var de farlige. Venstre vilde i år gå til valg på et forsvar av Stortinget — vårt siste nødanker i farens stund. Siste valg kjempet venstre mot arbeiderpartiet, som vilde diktatur. Da hadde venstre ropt alle mann på dekk, og nasjonen reiste sig. I år hadde man faren for diktatur fra begge sider, arbeiderpartiet og Quisling, som var en typisk representant for forvirringen og hvis program ikke kunde gjennomføres uten borgerkrig.

Om behandlingen av boikottloven sa taleren at han vilde yte fylkesmann Norem sin beste anerkjennelse for hans arbeid på dette felt, men skulde så ikke Peersen ha sin honnør for sitt arbeid?

Ellers sa taleren at om venstre samarbeidet med arbeiderpartiet, var det vel ikke verre enn når bondepartiet eller høire samarbeidet med det samme parti. *II p. 125*

Taleren gikk sterkt i rette med fhv. statsminister Hundseid, som han sa han ikke kunde si noe godt om, selv om han kunde gjøre det om de fleste andre. Bondepartiregjeringen var ikke blitt felt for tidlig, snarere for sent, og ikke på grunn av Mowinckels taburettlyst, men fordi den var en svak regjering, som hadde ført en forfeilet utenrikspolitikk. Og det hadde kanskje vært Norges tragedie at det ikke hadde vært sammenheng i landets utenrikspolitikk. Det var sammenhengen som gav styrke, at man ikke sviktet sig selv.

Tiden Tegn nr 220.
26 sept. 1933

Ingen bedre?

Panegyrikken over professor Worm-Müller fortsetter daglig i venstreplassen i Vestfold i hvis bykrets han som bekjent er stillet.

Sandefjordsbladet „Vestfold” leder foreløbig med bl. a. følgende:

„Worm-Müller — landets største taler, en lærd videnskapsmann, under hvis talerstol tilhørerne sitter som fortryllet — Worm-Müller bringer med sig ånden fra riksforsamlingen på Eidsvoll”.

Men av frykt for at dette enda ikke er anbefaling nok, bemerker høirebladet „Tønsberg Blad”, gjøres tilslutt opmerksom på, at „Worm-Müller er søstersonn av fru Grønvold på Hjertnes” (i Sandar). Og som gutt (!) har han gjort Sandefjord den ære å bo en kortere tid i byen!

Nu venter vi bare å få høre at hans bestemor hadde en kusine i Holmestrand og at en nevø av hans grandonkel tilbringer sin sommerferie på Farris Bad i Larvik.

Kan det dokumenteres, må hans valg være sikret, hvis der finnes rettferdighet til i verden!

' Dagbladet i 207.
6 Apr. 1933.

Worm-Müller åpner valgkampen.

KRAFTIG OPGJØR MED ARBEIDERPARTIET OG HØIREPARTIENE

Horten, idag.

Det var en stor og forventningsfull forsamling som var møtt frem til Worm-Müllers foredrag igår kveld. Formannen i Hortens venstrelag innledet med en oversikt over venstres historie i Vestfold. Professor Worm-Müller begynte sitt foredrag med å redegjøre for venstres historie i de forløpne 50 år, hvor han særlig presiserte venstres ubrutte linje, nasjonale sinnelag og forsvaret for parlamentarismen. Han påtalte klassepartienes angrep på venstre og de uvederheftige beskyldninger mot venstres politikk. Han repliserte til arbeiderpartiet og omtalte den Tranmælske sjelelige forgiftning som tok sin begynnelse i uttalelsene om dynamitten i borehullene og som fødte voldstanken og maktbegjæret innen arbeiderklassen. Foredragsholderen omtalte deretter arbeiderpartiets program, særlig med hensyn til skibsfarten og spurte om hvordan opphjelpen av skibsfarten kunde forenes med lockout og blokade av industrien. Han omtalte jern- og blodpolitikken og omtalte faren ved de to diktaturbegjærlige partier til høyre og venstre for venstrepartiet. Barbarisering, kaos, forgiftning og individets stengsel er resultatet, liberalismen tjener ikke klasseinteresser, men individets og tankens frihet. Liberalisme er humanisme. Taleren pekte på de samfundsreformer som venstre har gjennomført under forbitret motstand fra klassepartiene. Reformen som idag regnes for samfundets uundværlige goder.

Taleren gjennomgikk derefter de danske og svenske arbeiderpartier, som i så meget skiller sig fra det norske, som i bunn og grunn er revolusjonært. De danske og svenske arbeiderpartier bygger på statsmakten, på lov og rett. Det er ikke som da den norske fagforeningsmannen på Moss sa til politimesteren at han satte fagforeningen over loven.

Worm-Müller uttalte at han følte stadig mindre aktelse for Hundseid som reiste rundt og vilde senke kronen for å få stigende priser, og for Quisling som påstod at han vilde gjennomføre 10 pst. kommuneskatt. Bonderegjeringen blev fjernet fordi den ingen regjering var. Venstre reddet skolen og sykestrygden mens bondepartiet stod splittet. Skolen er grunnlaget for folkestyret. Likeledes omtalte professoren usikkerheten som preger de mange høirepartier — og hvad er høyre og hvad er samling? Høyre går fra både sans og samling. Professoren dvelte lenge ved disse spørsmål og re-

degjorde på en konsis måte for de aktuelle politiske spørsmål som foreligger. Taleren gikk derefter over til å omtale boikottloven og omsetningsskatten og kom derefter gjennom Grønlandssaken inn på utenrikspolitikken. Utenrikspolitik er ikke juss. Et land kan ikke drive utenrikspolitik med et mindretall i regjeringen som ophav. Det må være en sterk nasjonal flertallspolitik med landets moralske støtte i ryggen. Alle landets historikere var enige om at Grønland forlengst var tapt. Uretten fra 1814 var en blodig urett, men den var i traktatform og var uomstøtelig. Danmark skal imidlertid gjøre uretten god igjen.

Så kom taleren inn på forsvarret. Han var enig i at vi må ha et forsvar og uenig i opgivelssens ånd.

Og så et ord til Vestfold-byenes velgere, sluttet professoren: Man har kalt mig en fremmed mann. En enkelt avis har endog kalt mig for å være en importert professor, men det er dog bedre enn som i Hitlers land å være en eksportert professor. Da venstremenn fra Vestfoldkretsens byer innstendig bad mig om å stå som kandidat for partiet i kretsen, mottok jeg dette hverv med takk og glede. Jeg så det som en ære å skulde kjempe for venstre i en krets som har et så stolt navn i vår historie, fylt av vikingeånden før og idag, norsk og på samme tid førende flagget langt ut i verden. Jeg følte det å være en ære å kjempe i denne krets hvor venstre og folkestyret er skapt, Johan Sverdrup født på Jarlsberg hovedgård, opvokset på Sem i Borre og valgt fra Larvik. Disse stolte tradisjoner i tiden fremover like til admiral Sparre på Horten. Og jeg tør si at denne by er mig ikke fremmed, ti Horten er ingen lokal by, den er hele Norges by, rikets vern og feste. Jo, jeg tok imot dette hverv med glede, for jeg synes vi skal bryte med den tradisjon at de som vil på stor-

I, 2.75
tinget skal si at de ikke vil, at man ikke skal si ja først, men nei, nei før man kan ta imot. La oss bryte med denne tradisjon likesom rektor Steen gjorde det, da han sa at han gjerne vilde bli stortingsmann fordi det var et kall. Jeg vil gjenta de ord: Jeg vil gjerne velges til stortingsmann, fordi jeg anser det for et stort og hellig kall, fordi det i denne kampstore tid er en gjerning, fordi jeg mener at det parti jeg tilhører — det kan ha feil som kan rettes, det kan ha begått ting vi ikke tør gjenta — men det representerer i sin retning en i selve bevegelse alltid sprudlende kilde som kan begeistre ungdommen, samle nasjonen til på rettferdighetens grunn i broderskapets ånd gjennom fred mellom klassene å bygge et norsk samfund av frie og fribårne mennesker.

Foredraget blev påhørt med stor oppmerksomhet av den tallrike forsamling, som gav professoren sin takk med en voldsom applaus. Worm-Müllers neste store foredrag blir holdt i Tønsberg. Hans mandat for Vestfold anses sikkert.

Tidens Tegn m 184.
6 juli 1933.

Worm-Müller og „Norge i nødsårene“.

Professor Jacob Worm-Müller vil slå et slag for sin kjæreste drøm: han bosetter sig i Horten. Da får han hjemstavnets rett i Vestfoldbyene og han kommer på Stortinget. Vi er glad over at vi ikke kommer i den vri'ne situasjon å måtte velge mellom ham og annen, for sikkert er Worm-Müller en av landets mest særpregede personligheter uten at vi kan si hvorfor. Skjønt han nærmer sig 50 år er han ennå de uinnfridde løfters mann. Som god venn av Christian Michelsen og Wedel-Jarlsberg har han en politisk dokumentsamling som skriker på bearbeidelse. Hans doktoravhandling fra 1918 „Norge gjennom nødsårene“ viste at han har evnen til å bearbeide stoff slik at det virker både saklig, personlig og slik at de lange linjer i folkets liv kommer frem. Vil han nu søke å innfri løftene som politiker? Vil han forlate sin dokumentsamling og sin videnskap for i dagens kamp og strid å gjøre sin innsats? Men hvorfor er han da venstremann? For det er det forbausende at denne åndelige ætling og frende av Konow (H) tilhører et parti som hverken rummer saklighet, personligheter eller ser de lange linjer. Worm-Müller —, tenk Dem godt om før De flytter fra Oslo til Horten. Det kan vel hende De blir valgt og får plass på Vestfoldbyenes benk, hvorfra De kan se rett på maleriet av riksforsamlingen på Eidsvoll. Holder De øinene festet på det og tenker De historisk vil De kunne bevare Deres personlighet og Deres originalitet. Men like go'e menn som De er bedøvet av den lumre luft i nasjonalforsamlingen. Like go'e menn som De har glemt maleriet for å skjule efter partigrensene og har glemt historien for politikken. Og hr. Mowinckel skal bli Deres fører . . . Den svimlende avgrunn mellom ham og de tre vi har nevnt før i disse betraktninger, viser best forskjellen mellom Deres håp og drømme og virkeligheten i det politiske liv. Klarer De i Stortinget å arbeide på avgrunnens riktige side? Ja, da har De en oppgave i nasjonalforsamlingen. Hvis ikke —, ja da får De som politiker delaktighet i et nytt „Norge gjennom nødsårene“.

Mannen i tønne.

Katfold m 104.

26 juni 1933.

Det store venstrestevne i Preståsen igår.

Professor Worm Müller: Det er folkestyret
i Norge det nu gjelder.

En stor forsamling hylder venstres talere.

En kampstor tid, — og vi er med!
På jord det største er: å være,
hvor krefter som, er stort i gjære,
skal tage skikkelse og sted —.

Med disse Bjørnsons ord til Johan Sverdrup begynte professor, dr. Jac. S. Worm-Müller sin mesterlige tale ved det store venstrestevne i Preståsen igår. Og disse ord karakteriserer treffende stemningen på stevnet. Fra hele fylket var venstrefolk strømmet sammen for å høre partiets store talere behandle dagens politikk og rundt om såes også en hel del ledende menn fra de andre partier. Det sier sig selv, at stevnet med sånne talere og i en sånn politisk brytningstid som vi har nu måtte bli en begivenhet for alle dem som var med. En litt sterk vind generte intet, idet arrangørene hadde fått Philips radio i Oslo til å sette op et høttaleranlegg foran paviljongen. Anlegget blev betjent av firmaets representant, diploming. Saxegård, og det fungerte glimrende.

Worm-Müller.

Et referat kan ikke tilnærmelsesvis gi et riktig inntrykk av professorens mesterlige tale, men vi skal forsøke å gjengi hovedtrekkene. Professoren citerte Bjørnsons ord til Sverdrup og fortsatte videre:

Disse ord, som Bjørnson sang til Sverdrup i 1869, i den brytningstid da venstre blev dannet, de gir også uttrykk for alt som rører sig i tiden idag; ikke bare her hos oss, men også ute i verden. Det blåser ingen sommervind der ute, det blåser orkan. Vårt slektledd har oplevet krise på alle felter — først krigen, så etterkrigstiden. Vi trodde vi hadde reist oss igjen, så kom krisen fra Amerika og idag er krisen større enn noengang før, forvirring hersker overalt, det er krise og kristestemning selv i Folkeforbundet, hvor Japan har meldt sig ut, innenriks og utenriks er der uro og det hviler i år et stort ansvar på hver enkelt velger og på hvert enkelt parti. Slagordet nu er veien ut av krisen.

Den gang i 69 stod kampen om selve venstre. Det blev ikke spart på noe, det var umoralsk, sa man, det var strebernes, taburettjeggernes parti, de halve standpunkters parti o.s.v. Nettopp det samme hører vi i år, men denne gang er det høirepartiene som angriper. Venstre er et døende parti, sier de. Dette har jeg hørt i mange år nu og likeså at venstre er de halve standpunkters parti. Den dekadente liberalismes tid er forbi, sies der, av Hundseid. Og dette sier han mot venstre.

Professor Worm-Müller.

ser på sterke menn, enten de heter Chr. Michelsen, Abr. Berge eller Quisling, så er det nettopp fordi det ikke har noen sak å arbeide for. Når Quisling sier at vi må bryte med partipolitikken, så glemmer han at han er i ferd med å danne et nytt parti, et stort varemagasin med noe for alles smak. Derimot eksisterer der forlengst en samling, nemlig mot den revolusjonære kommunisme.

Professoren kom videre inn på Ueland og Søren Jåbæks politikk og citerte Johan Sverdrups ord om at man av all makt og evne må benytte de nærværende forhold til å grunnlegge folkestyret. Å undlate det vil være en stor synd.

Vi skal være et folk av frie menn.

all makt skal samles i folkeforsamlingen og ikke i Folkets Hus og man skal vekke, reise og befeste folkesuvereniteten.

Han brukte ikke så moderne ord som «egle op» folk, Johan Sverdrup, fortsatte professoren. La oss ikke glemme dette. Storheten ved friheten er ikke bare at vi har fått den, men at vi må bevare den. Man skildrer folkestyret nu som litteraten der var tilsjøs og skrev: Alle mann til rors, men det er jo galt. Og når vi idag leser de forskjellige partier, når Skuggevik kan stå og si at stortinget er faren, — da er det grunn til å være på vakt. Merk det vel, mine damer og herrer, stortinget er ikke faren, stortinget er vårt nødanker i farens stund.

Diktatur-skriket.

Professoren kom inn på arbeiderpartiets revolusjonære syn og dets diktaturønsker. Partiet vil enfare at vold avler vold. Forrige valg var en kamp mot flertallet. Mot denne reiste folket sig og seiret. Også nu må vi ta denne kamp. Vi må tåle det selv om vi kalles

mann eller en gruppe menn makten og la dem trampe på friheten, på ytringsfriheten for eksempel? Dere skal huske på at disse tanker kommer fra land og fra folk som aldri har kjent folkefrihet. Folkefriheten er kommet vestenfra, fra England og Frankrike som har gitt bidrag til vår frie forfatning, og det er dit vi fremdeles må se hen.

Men, sier man, det er noe helt nytt vi oplever nu, krisen er ingen kort krise og nøden brer sig overalt. Eller som det uttrykkes over i England: The young man is knocking on the door. Ja, det er riktig dette, ungdommen banker på døren, den går der og ruster på sjelen og vi må alle, uansett parti, ta hensyn til dette. Men er nøden i Norge så stor? Er vi på nådens rand? Jeg skal villig innrømme at vi har store vanskeligheter, vi har arbeidsledigheten som et fryktelig vanskelig problem, vi har skilbsfarten, og det vet alle dere her, men allikevel, sammenlignet med verden ute står de nordiske land bedre enn de fleste. Ingen har lov til bare å mistvile, vi må tro, vi må huske at redningen ligger ikke bare hos oss selv, den bestemmes også av verden der ute. Norges fremgang avhenger av at den nasjonale inngjerdingspolitikk faller, ti det beste i oss er både nasjonalt og internasjonalt som Wergeland, Sverdrup og Nansen var det.

Men hvorfor skal ikke redningen komme fra folkestyret? Hvorfor skal liberalismen være død? Den gamle liberalisme er død for mange år siden den, lenge før Quisling blev født. Og når Hundseid og de andre talere snakker hånlige om liberalismen, så vil jeg spørre: Hva er årsaken til ulykken? Det er avstengningen, det er trollet det. Og jeg vil slynge det mot Quisling:

Liberalismen er ikke død!

Om regjeringsskiftet uttalte professoren bl. a.: Var det en sterk regjering bondepartiet hadde? Nei, det var ingen sterk regjering. Det er nok å minne om Lilleborg-konsesjonen og deres pengepolitikk. De hadde en forsvarsminister som jeg personlig setter høyt og Nansen, hvis sekretær han var en tid, satte stor pris på ham. Jeg tviler ikke på at det er en alvorlig overbevisning hos Quisling, men når man ser hans stilling til og arbeide i regjeringen, hvordan kan man så snakke om en sterk regjering?

Grønlandstragedien skal kjennes til bunn.

Jeg vil gjerne si noen ord om Grønlandstragedien, for

disse ting og henviste derfor til en innberetning han sendte departementet fra London i 1923 om Grønlandsspørsmålet. Dengang var alle Norges historikere og politikere enige om det og resultatet var avtalen av 1924 som i virkeligheten beskytter våre interesser på Grønland.

Efter å ha omtalt Ishavsrådets og Grønlandsdelegasjonens innblanding i regjeringens arbeid og nevnt den lojalitet man i venstre viste ved å tie av hensyn til utlandet, kom professoren inn på forlikshandlingene som var til ære for landet. Forliket hadde vært en forutsetning hos mange og Kolstad mente også at man måtte ordne saken med Danmark i fred og uten å ødelegge forholdet mellem landene. Man så allerede da tilløp til to regjeringer. (Her fortalte professoren eventyret fra H. C. Andersen om skyggen som han syntes passet på bonderegjeringen og ishavsrådet). Det verste er, fortsatte han, at da jeg forleden var på et møte i Oslo av disse folk reiste en av dem sig og sa: La oss rope et leve for Norges virkelige utenriksminister — Adolf Hoel. Vi har altså hatt tre utenriksministre! Og fra bondelagets møte i Bodø sendes der hyldningstelegram, hvor man sier at de skal fortsette. Det er bolsjevisme dette, brudd på folkestyret. De herrer har intet med Norges politikk å gjøre.

Den sterke regjering — bare papp.

Dette som Hundseid kaller den sterke regjering, det var nok ingen sterk regjering. Det var med den som med den sterke mann, da man undersøkte hans manualer, så man de var av papp. Bak de store ord var det nærmest ingen ting. Hundseid hadde lånt bort dokumentene! Ja, det er tragedien det, vi har ikke dokumentene, vi har lånt dem bort. Men vi skal ha papirene når de skal brukes. Og når Bjørnson synger til Sars:

Det er som hvad vi levet,
og halvveis holdt for spild,
av ham i dagen hevet
får livskraft en gang til
og setter gammelt stempel
på våre nye krav
i kraft av et eksempel
hvis feil er skallet av.
Han viser, hvor vi stevner,
av det som før slo inn —
vår vei av våre evner,
vårt held av våre sinn —
i hilled etter billed
av menn som førte an,
så heit, så sikkert stillet,
at derpå styres kan.

Dette er venstres linje fra Sverdrup til idag. Det er ikke alltid lykkes, men venstre har en ærlig vilje til å føre Eidsvollssverket videre frem, det er for folkestyret venstre kjemper idag.

Professorens tale, som blev fremført med hans vanlige vel-talenhet, vakte stor opmerk-somhet.

Forsamlingen takket med sterkt bifall.

Videre referat fra stevnet må utstå til imorgen.

nerte intet, idet arrangøren hadde fått Philips radio i Oslo til å sette op et høttaleranlegg foran paviljongen. Anlegget blev betjent av firmaets representant, diploming. Saxegård, og det fungerte glimrende.

Worm-Müller.

Et referat kan ikke tilnærmelsesvis gi et riktig inntrykk av professorens mesterlige tale, men vi skal forsøke å gjengi hovedtrekkene. Professoren citerte Bjørnsons ord til Sverdrup og fortsatte videre:

Disse ord, som Bjørnson sang til Sverdrup i 1869, i den brytningstid da venstre blev dannet, de gir også uttrykk for alt som rører sig i tiden idag; ikke bare her hos oss, men også ute i verden. Det blåser ingen sommervind der ute, det blåser orkan. Vårt slektledd har oplevet krise på alle felter — først krigen, så etterkrigstiden. Vi trodde vi hadde reist oss igjen, så kom krisen fra Amerika og idag er krisen større enn noengang før, forvirring hersker overalt, det er krise og kristestemning selv i Folkeforbundet, hvor Japan har meldt sig ut, innenriks og utenriks er der uro og det hviler iår et stort ansvar på hver enkelt velger og på hvert enkelt parti. Slagordet nu er veien ut av krisen.

Den gang i 69 stod kampen om selve venstre. Det blev ikke spart på noe, det var umoralsk, sa man, det var strebernes, taburettjegnernes parti, de halve standpunkters parti o.s.v. Nettopp det samme hører vi iår, men denne gang er det høirepartiene som angriper. Venstre er et døende parti, sier de. Dette har jeg hørt i mange år nu og likeså at venstre er de halve standpunkters parti. Den dekadente liberalismes tid er forbi, sies der, av Hundseid. Og dette sier han mot venstre.

Det er Bondepartiet som er de halve standpunkters parti

og ikke venstre. I unge høires program lyder Quislingske toner og det frisinne folkeparti, som jeg vil kalle det alle standpunkters parti, det har gjort dobbelt saltomortale, således at hvis Chr. Michelsen så det idag, vilde han finne at det var akkurat det motsatte av hvad det var da det begynte. Og om venstre, som er det økonomisk byggende parti, og som har sammenheng i sin politikk sa Hambro i trontaledebatten, at det var å ligne med visen: «På grønklædde bakker satt Hjalmar og kvad». Det kan være det. Men hadde Hambro styrt, er jeg redd for at Hjalmar hadde sittet på bar bakke med sitt kvad. Og arbeiderpartiet på sin side har sannelig heller ikke skapt noen grønklædde bakker i vår politikk.

Partipolitikk er nødvendig.

Professoren nevnte videre den forvirring som hersker omkring partibegrepet i politikk og citerte Cambettas berømte definisjon: Interesse skaper en gruppe, ideer et parti. Og dette viser nettopp venstres opbygning. Partipolitikk er nødvendig. Men dette står uklart for mange. Det er ingen ulykke for et land, tvert om, det er en løftestang og derfor er alle samlingsforsøk strandet som ikke er bygget på en sak. Man sier at 1905, det var Chr. Michelsen. Men det er ikke sant. At det gikk som det gikk kom av at han hadde en sak å føre frem. Når «Tidens Tegn» alltid ma-

nettopp fordi det ikke har noen sak å arbeide for. Når Quisling sier at vi må bryte med partipolitikk, så glemmer han at han er i ferd med å danne et nytt parti, et stort varemagasin med noe for alles smak. Derimot eksisterer der forlengst en samling, nemlig mot den revolusjonære kommunisme.

Professoren kom videre inn på Ueland og Søren Jåbæks politikk og citerte Johan Sverdrups ord om at man av all makt og evne må benytte de nærværende forhold til å grunnlegge folkestyret. Å undlate det vil være en stor synd.

Vi skal være et folk av frie menn,

all makt skal samles i folkeforsamlingen og ikke i Folkets Hus og man skal vekke, reise og befeste folkesuvereniteten.

Han brukte, ikke så moderne ord som «egle op» folk, Johan Sverdrup, fortsatte professoren. La oss ikke glemme dette. Størheten ved friheten er ikke bare at vi har fått den, men at vi må bevare den. Man skildrer folkestyret nu som litteraten der var tilsjøs og skrev: Alle menn til rors, men det er jo galt. Og når vi idag leser de forskjellige partier, når Skuggevik kan stå og si at stortinget er faren, — da er det grunn til å være på vakt. Merk det vel, mine damer og herrer, stortinget er ikke faren, stortinget er vårt nødanker i farens stund.

Diktatur-skriket.

Professoren kom inn på arbeiderpartiets revolusjonære syn og dets diktaturønsker. Partiet vil erfare at vold avler vold. Forrige valg var en kamp mot flertallet. Mot denne reiste folket sig og seiret. Også nu må vi ta denne kamp. Vi må tåle det selv om vi kalles marxister. Vi må tåle det fordi arbeiderpartiet bygger på makten og stadig appellerer til diktaturet — notabene arbeidernes diktatur. Det er en av de største ulykker i vårt folk at arbeiderpartiet har denne revolusjonære innstilling. Hvad har ikke den revolusjonære ånd kostet vårt land? Merker vi ikke denne muldvarens ånd stadig i våre skogsdistrikter for eksempel? Og hvad har dette parti utrettet? Det er absolutt null. Det vil bl. a. innføre en gradert stemmerett, og vi ser nu i dets retningslinjer at de passer på situasjonen i Bjørnsons ord til Welhaven: Lytt nu, du lutende sanger. Tonene strømmer tilbake! Ja, han får erfare det Tranmæl, diktaturtonene strømmer tilbake mot ham selv fra fascistene.

Kom ikke og snakk om venstre som det svake parti. Hvem var det som tok ledelsen i 1928? Det var venstre ved Johan Ludvig Mowinckel, han som man sier bærer kapen på begge skuldre. Nei, venstre har aldri alliert sig med det revolusjonære parti — saklig har vi det nok, men aldri politisk.

Professoren minnet om hvad venstre har gjort i den senere tid og hevdet at her forelå sannelig ingen halve standpunkter.

Der er også borgerlige diktaturmakere — der ropes på den sterke mann og man fremstiller det som om vi nu bare står overfor anarki eller diktatur. Jeg vil spørre dere her, har dere tenkt over konsekvensene? Hvad vil det si å overlate en

denes hånd? Jeg skal vilje innrømme at vi har store vanskeligheter, vi har arbeidsledigheten som et fryktelig vanskelig problem, vi har skibsfarten, og det vet alle dere her, men allikevel, sammenlignet med verden ute står de nordiske land bedre enn de fleste. Ingen har lov til bare å mistvile, vi må tro, vi må huske at redningen ligger ikke bare hos oss selv, den bestemmes også av verden der ute. Norges fremgang avhenger av at den nasjonale inngjerdingspolitikk faller, ti det beste i oss er både nasjonalt og internasjonalt som Wergeland, Sverdrup og Nansen var det.

Men hvorfor skal ikke redningen komme fra folkestyret? Hvorfor skal liberalismen være død? Den gamle liberalisme er død for mange år siden den, lenge før Quisling blev født. Og når Hundseid og de andre talere snakker hånlige om liberalismen, så vil jeg spørre: Hvad er årsaken til ulykken? Det er avstengningen, det er trollet det. Og jeg vil slynge det mot Quisling:

Liberalismen er ikke død!

Om regjeringsskiftet uttalte professoren bl. a.: Var det en sterk regjering bondepartiet hadde? Nei, det var ingen sterk regjering. Det er nok å minne om Lilleborg-konsesjonen og deres pengepolitikk. De hadde en forsvarsminister som jeg personlig setter høit og Nansen, hvis sekretær han var en tid, satte stor pris på ham. Jeg tviler ikke på at det er en alvorlig overbevisning hos Quisling, men når man ser hans stilling til og arbeide i regjeringen, hvordan kan man så snakke om en sterk regjering?

Grønlandstragedien skal kjennes til bunn.

Jeg vil gjerne si noen ord om Grønlandssaken, fortsatte professoren. Det er ting i den som kaster lys over hele vårt politiske liv. Og hver mann og kvinne i dette land skal vite at den gjaldt ikke bare landets ære og anseelse, den kan komme til å gjelde vår selvstendighet. Den stred mot folkestyret likesom den stred mot sund sans. Man skal ikke glemme at et lands utenrikspolitikk må være ubrutt, en utenriksminister er ikke partiets, men landets utenriksminister. Juristene var de ledende; da jeg sa Nobelsalen og hørte på Rygh, tenkte jeg: Nu sitter jeg midt i paradiset have, den vei vi følger er rett, selv om den fører rett i vegg. La oss minnes Briands ord da han innviet Folkeforbundet: De som arbeider her inne skal være fylt av samarbeidets ånd, prestigens ånd det er krigens ånd!

Man må ha rikets dokumenter i orden.

Hele folket var enige om at der var begått en urett mot oss i 1814. Vi var enige om at vi hadde berettigede interesser på Grønland. Vi mener det samme i arkivsaken, men den rett har vi fraskrevet oss to ganger. Vi blev ikke dømt på Kieltraktaten, det er ikke sant. Haagdomstolen dømte oss på vår egen underskrift. Danmarks store feil er, at den ikke ser den urett det har begått mot oss og finner en form for å rette på det.

Professoren gikk ut fra at det vil være nok av dem som vilde beskyldte ham for etterpå-klokskap når han nevnte

visne dette, brudd på folkestyret. De herrer har intet med Norges politikk å gjøre.

Den sterke regjering — bare papp.

Dette som Hundseid kaller den sterke regjering, det var nok ingen sterk regjering. Det var med den som med den sterke mann, da man undersøkte hans manualer, så man de var av papp. Bak de store ord var det nærmest ingen ting. Hundseid hadde lånt bort dokumentene! Ja, det er tragedien det, vi har ikke dokumentene, vi har lånt dem bort. Men vi skal ha papirene når de skal brukes. Og når Bjørnson synger til Sars:

Det er som hvad vi levet, og halvveis holdt for spild, av ham i dagen hevet får livskraft en gang til og setter gammelt stempel på våre nye krav i kraft av et eksempel hvis feil er skallet av. Han viser, hvor vi stevner, av det som før slo inn — vår vei av våre evner, vårt held av våre sinn i billed efter billed av menn som førte an, så høit, så sikkert stillet, at derpå styres kam.

Dette er venstres linje fra Sverdrup til idag. Det er ikke alltid lykkes, men venstre har en ærlig vilje til å føre Eidsvollsverket videre frem, det er for folkestyret venstre kjemper idag.

Professorens tale, som blev fremført med hans vanlige vel-talenhet, vakte stor opmerk-somhet.

Forsamlingen takket med sterkt bifall.

Videre referat fra stevnet må utstå til imorgen.